

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA GERMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Internacionalismy jako možnost rozvíjení slovní zásoby u německých mluvčích
učících se česky**

(Internationalismen als eine Möglichkeit der Wortschatzerweiterung
im Tschechischunterricht bei deutschen Muttersprachlern)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Aigner, CSc.

Autor práce: Bc. Iva Tesařová

Studijní obor: ČJ-NJ/SŠ

Ročník: 6.

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Kamenice nad Lipou, 22. listopadu 2010

Bc. Iva Tesařová

Poděkování

Děkuji paní doc. PhDr. Aleně Aigner, CSc. za odborné vedení, cenné připomínky, pomoc při zpracování stanoveného tématu a za možnost účastnit se jejích kurzů češtiny pro cizince v Linci.

Dále bych chtěla poděkovat lektorkám českého jazyka na Keplerově univerzitě v Linci, paní Mag. Olze Gruber a paní Dr. Daně Kraus za umožnění hospitací ve výuce češtiny pro cizince.

Poděkování patří také rodičům, kteří mě podporovali finančně i morálně po celou dobu studia.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou internacionalismů a možností jejich využití v jazykové výuce. Jde o rozšiřování slovní zásoby o internacionalismy u německých mluvčích učících se česky.

Teoretická část se věnuje historii, perspektivám českého jazyka a především jeho slovní zásobě. Přináší informace o současném stavu výuky cizích jazyků, je zde zmíněn *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*, který udává směr modernímu jazykovému vyučování. Dále se práce zajímá o problémy a obtíže při osvojování internacionalismů. Jedna z kapitol pojednává také o tzv. „zrádných slovech“, jež komplikují vzájemné porozumění mezi mluvčími různých jazyků.

Praktická část se skládá z několika tematických kapitol, do nichž jsou internacionalismy rozděleny. V každé části se nacházejí modelová cvičení, která lze uplatnit ve výuce češtiny pro cizince. Při výběru cvičení je nutné zvážit gramatickou zdatnost studentů. Na konci práce je přiložen slovníček internacionalismů sesbíraný ze slovní zásoby různých učebnic češtiny pro cizince.

Annotation

This diploma thesis deals with the problematic of internationalisms and the possibility of their utilization in language education. It concerns broadening the vocabulary by internationalisms of German speakers learning Czech.

The theoretical section is devoted to the history and perspectives of Czech language and especially its vocabulary. This section provides information about the current condition of foreign language education, and mentions *The Common European Framework of Reference for Languages*, which determines the modern schooling of languages. Furthermore, the work is interested in the problems and difficulties of adopting internationalisms. One chapter is dedicated to the, so called “false friends” that complicate understanding between speakers of different languages.

The practical section consists of a couple of thematic chapters into which the internationalisms are divided. In each section, there are model exercises that can be applied in Czech language schooling of foreigners. When selecting exercises, it is necessary to consider the grammatical ability of students. The work is concluded with a vocabulary of internationalisms gathered from the lexicon of different textbooks of Czech language for foreigners.

Obsah

ANOTACE	4
ANNOTATION	5
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ČEŠTINA – HISTORIE A PERSPEKTIVA	12
2 DIDAKTIKA CIZÍCH JAZYKŮ	14
3 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC	15
REFERENČNÍ ÚROVNĚ	15
EVROPSKÉ JAZYKOVÉ PORTFOLIO	19
4 SLOVNÍ ZÁSoba	20
LEXÉM	20
SLOVNÍ ZÁSoba VERSUS GRAMATICKÁ PRAVIDLA	21
PRODUKTIVNÍ A RECEPTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSoba	21
POTENCIONÁLNÍ SLOVNÍ ZÁSoba	22
5 OSVOJOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby	24
VÝBĚR SLOVNÍ ZÁSoby	25
POTÍŽE A CHYBY PŘI OSVOJOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSoby	26
NÁCVIK SLOVNÍ ZÁSoby	27
6 PŘEJÍMÁNÍ Z CIZÍCH JAZYKŮ	29
HISTORIE JAZYKOVÝCH PŘEJÍMEK	29
PROMĚNY PŘEJÍMÁNÍ	30
ZAČLEŇOVÁNÍ CIZÍCH SLOV DO DOMÁCÍ SLOVNÍ ZÁSoby	31

7	<u>INTERNACIONALIZACE SLOVNÍ ZÁSoby</u>	33
8	<u>INTERNACIONALISMŮ</u>	34
	FUNKCE INTERNACIONALISMŮ	35
9	<u>TRANSFER A INTERFERENCE</u>	36
10	<u>OBTÍŽE PŘI OSVOJOVÁNÍ INTERNACIONALISMŮ</u>	37
	SHODA V RODĚ	38
	ODLIŠNOST V RODĚ	40
11	<u>ZRÁDNÁ SLOVA MEZI ČEŠTINOU A NĚMČINOU</u>	42
	NEJČASTĚJŠÍ ZRÁDNÁ SLOVA	43
	<u>PRAKTICKÁ ČÁST</u>	46
	<u>SUBSTANTIVA</u>	48
	RODOVÉ ZAŘAZENÍ PODSTATNÝCH JMEN	48
1	LINGVISTICKÉ A LITERÁRNÍ POJMY	50
2	POVOLÁNÍ, (NÁZVY OSOB) A OBORŮ	51
	POVOLÁNÍ	51
	PŘECHYLOVÁNÍ	52
	Cvičení	53
3	MĚSTO A NÁKUPY	56
	ČESKÉ BANKOVKY	56
	VE MĚSTĚ	57
	Cvičení	58
4	VOLNÝ ČAS, ZÁJMY, SPORT	61
	Cvičení	62
5	NÁPOJE A JÍDLO	64
	Cvičení	65
6	STÁTY, KONTINENTY A LIDÉ	69
	STÁTY	69
	KONTINENTY	70
	JMÉNA ZEMÍ A KONTINENTŮ	72
	Cvičení	73

7 U DOKTORA	77
Cvičení	78
8 FAUNA A FLORA	80
Cvičení	81
<u>ADJEKTIVA</u>	83
ADJEKTIVA - VZOR JARNÍ	83
ANTONYMA	83
ADJEKTIVA – VZOR MLADÝ/MLADÁ/MLADÉ	84
Cvičení	87
<u>VERBA</u>	89
VZOR KUPOVAT	89
Cvičení	90
<u>CVIČENÍ – RŮZNÉ</u>	93
<u>ZÁVĚR</u>	95
<u>POUŽITÁ LITERATURA</u>	97
<u>PŘÍLOHY</u>	I
<u>SLOVNÍK INTERNACIONALISMŮ</u>	IV

Úvod

Studium cizích jazyků je dnes pokládáno za běžnou součást celoživotního vzdělávání. Jak se říká, kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem. Takže se učíme anglicky, německy, francouzsky, rusky atd. Ale nezůstáváme jen u jazyků mezinárodních, ale studují i jazyky menších národů. To je i případ českého jazyka.

Český jazyk se učí nejčastěji studenti a studentky (v dalších částech budeme používat zobecňující výraz „studenti“ pro zástupce obojího pohlaví) v příhraničních oblastech s Českou republikou, ale nejen tam. Existuje řada cizinců, kteří mají své příbuzné a známé v České republice nebo z České republiky, což je motivuje ke studiu tohoto jazyka. Často uváděným důvodem studia je i práce ve firmě mající filii v České republice apod. Setkáme se i s řadou cizinců přicházejících do Čech za prací nebo hledajících zde azyl. A pro tyto lidi je bezpodmínečně nutné osvojit si český jazyk.

Poptávka po češtině vzrostla také díky vstupu České republiky do Evropské unie. Český jazyk se tak stal jedním z jazyků EU. Důsledkem zvýšeného zájmu o češtinu jako cizí jazyk vznikají odborná pracoviště při českých univerzitách a ve velkých městech, která se blíže zabývají touto problematikou. Přibývá zároveň množství publikací věnujících se této tematice, vznikají stále nové učebnice češtiny pro cizince. Moje diplomová práce se přidává k této narůstající tendenci.

Je to práce o českém jazyce se zaměřením na německé rodilé mluvčí, což vhodně skloubilo oba mé studijní obory, český a německý jazyk. Považuji za velmi zajímavé podívat se na český jazyk z jiné strany než je tradiční náhled, a to z pohledu cizince učícího se česky.

V rámci studia jsem zavítala na Keplerovu univerzitu do Lince, kde jsem se po dobu tří měsíců pravidelně účastnila kurzů češtiny pro cizince, v nichž jsem poznávala odlišnosti výuky češtiny jako jazyka mateřského a češtiny pro cizince. Zjistila jsem, že učit češtinu není vůbec nic lehkého a že taková výuka předpokládá spoustu různorodých znalostí a dovedností, nestačí proto být jen rodilým mluvčím.

V Linci začala vznikat i má diplomová práce, jejímž ústředním tématem je slovní zásoba a především výrazy mezinárodní, tzv. internacionalismy a jejich využití v samotné výuce. Internacionalismy jsou sesbírány z různých jazykových učebnic a z osobní zkušenosti z Rakouska a Německa.

Na první pohled se může zdát, že použití takovýchto mezinárodních výrazu je vlastně jednoduché, ale po bližším přezkoumání poznáváme komplikovanost tohoto tématu. Vyskytuje se tu množství problémů, od pravopisných odchylek přes výslovnostní, k významovým a kontextovým rozdílům. V této práci půjde o objasnění těchto rozdílů a o snahu pomoci studentům češtiny předcházet chybám, které s tím souvisí.

Práce se dělí na dva hlavní úseky. Tvoří ji část teoretická a část praktická. Na konci práce je přiložen slovníček internacionalismů. Část teoretická se zabývá češtinou a její slovní zásobou. Budeme se zabírat historií českého jazyka a jeho současnými perspektivami. Zaměříme se na didaktické hledisko výuky cizích jazyků. Představíme si *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*, který hraje v dnešní moderní jazykové výuce obrovskou roli. Seznámíme se blíže s referenčními úrovněmi A1 až B1 vymezujícími rozsah této práce.

Dalším bodem je slovní zásoba, uvedeme si možnosti obohacování slovní zásoby, pozornost zaměříme hlavně na přejímání z cizích jazyků. Budeme se věnovat výrazům mezinárodním (internationalismům). Zvýšená pozornost bude patřit rozdílům v těchto výrazech mezi němčinou a češtinou. Důraz by měl být kladen na těžkosti a možné zdroje jazykových chyb při praktickém použití. Internationalismy budeme porovnávat z hlediska různých jazykových rovin, od hláskové, přes grafickou, k výslovnostní až po významovou. Upozorníme na nástrahy, které mohou vzniknout při kontaktu cizích jazyků.

Po teoretické části přijde na řadu část praktická, kde se budu snažit nalézt praktické uplatnění internacionalismů ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Najdete zde internacionalismy rozdělené podle tematických okruhů, k tomu budou přidána nejrozličnější procvičovací cvičení s řešením, která mají být jen jednou z možností nácvičení těchto slov. Na tak malém prostoru ani nelze tvořit komplexní jazyková cvičení.

Na konci této práce najdete slovníček internacionalismů, který čítá na 700 mezinárodních slov vyskytujících se mezi češtinou a němčinou. Tato slova mohou být bezpochyby využita ve výuce češtiny jako cizího jazyka pro zvýšení motivace studentů, výběr těchto prvků záleží samozřejmě na každém lektorovi, popř. studentovi a na tom, co je cílem konkrétní výuky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Čeština – historie a perspektiva ¹

Čeština jako slovanský jazyk se spolu s polštinou, slovenštinou a lužickou srbštinou řadí k jazykům západoslovanským. Je jazykem flektivním. Nejblíže je příbuzná se slovenštinou, což je dáno historickým vývojem obou jazyků v těsném sousedství. Český jazyk měl i velký vliv na vznik spisovného slovenského jazyka. Díky tomu se můžeme se Slováky bez větších problémů dorozumět i bez spojovacího jazyka.

Český jazyk je jazykem poměrně starým, nejstarší české písemné památky jsou datovány ze 12. a 13. století. Děla z této doby se ale mnoho nedochovalo, značnou část navíc tvoří jen zlomky původně obsáhlejších děl. K rozkvětu čeština dospěla až ve 14. a 15. století. Pozdější útlum pak přinesla 30-ti letá válka.

Cizojazyčné vlivy

Je nutné také zmínit, že čeština byla po značnou dobu svého vývoje pod nadvládou latiny, což nebyl ojedinělý jev v Evropě. Latina totiž dlouhou dobu sloužila jako jazyk učenců. To se samozřejmě projevilo v četnosti přejímek z tohoto jazyka. Mnoho latinských slov může být dnes označeno za slova internacionální, protože jsou zachována v různých evropských jazycích ve shodné podobě.

Velký vliv na český jazyk také mělo historické propojení českých, německých a rakouských zemí, které vedlo k vzájemnému ovlivňování češtiny a němčiny. Slovanská slova se do němčiny dostávala již v době výbojů a osidlování východního Polabí. Německá kultura a jazyk zase naopak působily na jazyky západoslovanské.

Od raného středověku byly čeština a němčina v pravidelném jazykovém a kulturním kontaktu. Vzájemné pocíťování jazyka druhých jako cizího jazyka bylo oslabené, tím pádem byla frekvence jazykových kontaktů vysoká. To můžeme pozorovat hlavně ve výpůjčním procesu. Česká i německá slovní zásoba v sobě ukrývají značné množství důkazů (např. rytíř/Ritter, buchty/Buchteln, ruksak/Rucksack ...). Z němčiny do češtiny pronikala i četná slova z jiných cizích jazyků, tímto se ale více zabývají etymologické slovníky.

¹ WENZEL, Bernd. *Tschechisch*. In: *Angewandte Linguistik: Ein Lehrbuch* (2007). S 573-576.

Moderní spisovná čeština se rozvinula v období českého národního obrození (ca 1770 - 1850). Spisovný český jazyk je vybudován na středočeském dialektu. Čeština používá latinku doplněnou o diakritická znaménka, má tři dvojhlásky *eu*, *au* a *ou*. Pro systém konsonantů je typická palatalizace, asimilace a hlasová korelace. Slabika může být tvořena i bez pomoci vokálu. Vokál v tomto případě nahrazují sonory *l* a *r*.

Přízvuk je v češtině stálý na první slabice. Čeština má sedm pádů, v mužském rodě rozlišuje navíc životnost a neživotnost. Slovesný systém se vyznačuje oproti němčině kategorií vidu, na základě toho rozdělujeme slovesa na dokonavá a nedokonavá.

Běžná mluvená podoba českého jazyka se liší od spisovné podoby. Rozdíly se nachází v morfologické i hláskové stránce. Na území ČR se nachází několik dialektových skupin, rozdělujeme české a moravské dialekty. Moravské dialekty jsou více zachované.

Počet mluvčích češtiny

Česká republika má 10,3 milionu obyvatel, ti mají češtinu jako rodný jazyk. Mimo ČR žije 500 000 migrantů, obzvláště v západní Evropě a USA, kteří v různé intenzitě pěstují češtinu. Se vstupem ČR do Evropské unie souvisí i nová funkce češtiny jakožto úředního jazyka EU, tím se zvedá poptávka po učení se českému jazyku. Nejvíce zájemců o studium češtiny se nachází v příhraničních oblastech s Českou republikou.

Výuka češtiny pro cizince se ale i v současné době potýká s nedostatkem kvalifikovaných lektorů a nedostačujících učebních materiálů, hlavně pro mladší studenty. Na tom je nutné neustále pracovat.

2 Didaktika cizích jazyků

Didaktika cizích jazyků je věda o vyučování, je součástí všeobecné didaktiky, a protože se zabývá vyučováním určitého předmětu, řadíme ji k oborovým didaktikám. Pod sebou má velkou skupinu cizojazyčných oborových didaktik jako např. didaktika německého, anglického, francouzského, ruského jazyka a dalších.²

Didaktika cizích jazyků vychází ze společných znaků jednotlivých jazyků, tím ale samozřejmě nemůže vystihnout jejich individuální historii, oborovou kulturu a specifický status. Každý jazyk se vyznačuje navíc odlišnou motivací a jazykovými předpoklady, tomuto se pak musí věnovat jednotlivé oborové didaktiky.

To, že ovládneme vedle mateřského jazyka ještě cizí jazyk, neznamená automaticky, že své myšlenky vyjadřujeme ve dvou různých jazycích. Podle Huneka se Steinigem (2010) vede dvojjazyčnost mnohem spíše k rozrůznění myšlení, cítění a jednání. Znalost cizího jazyka má vliv na celou naši osobnost, díky cizímu jazyku se nám otevírají širší obzory, můžeme objevovat svět z různých úhlů pohledu. Každý jazyk totiž s sebou přináší trochu jiný náhled na svět, jinak se dívá na věci okolo sebe, jinak je popisuje a zaznamenává.

Komunikací s lidmi z jiného kulturního prostředí a čtením cizojazyčných textů si obohacujeme vlastní vnitřní svět, vypořádáváme se s rozdílností názorů a kultur. Z toho také vychází v dnešní době velmi diskutovaná otázka interkulturní kompetence ve výuce cizích jazyků.

Hlubší znalostí cizího jazyka a jeho kulturního prostředí získáváme možnost poznávat nové věci, snažíme se pochopit rozdíly mezi lidmi různých etnik a kultur. Rozšiřujeme svůj vlastní repertoár dovedností a znalostí. Svět pro nás nabývá nových dimenzí. Ne nadarmo se tedy říká, kolik řečí umíš, tolikrát si člověkem.

² DECKE-CORNILL, KÜSTER (2010), S. 1.

3 Společný evropský referenční rámec

Roku 1991 se konalo pod názvem „*Transparency and Coherence in Language Learning in Europe: objectives, evaluation, certification*”³ symposium evropské rady ve Švýcarsku.

Na základě tohoto sympozia byl vypracován dnes velmi dobře známý dokument *Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERR)*, jehož cílem by mělo být podporování různorodosti jazyků a kultur evropského kontinentu. Evropská politika se tímto krokem snaží o zprůhlednění jazykových znalostí všech obyvatel Evropy, jde o evaluaci výuky cizích jazyků, pečování o její kvalitu a možnost srovnávání výsledků v celoevropském měřítku.

Referenční úrovně

„*Společný evropský referenční rámec stanovuje cíle, metody a produkty jazykového učení...*“⁴ Představuje obecný základ pro vytváření jazykových sylabů a směrnic pro rozvoj kurikulí, zkoušek a učebnic po celé Evropě. Novodobá jazyková výuka se už neobejde bez označování jednotlivých úrovní.

Každý z nás se již jistě setkal s rozdělením jazykových znalostí podle SERR, kde jsou tyto znalosti rozděleny do 3 úrovní. V rámci každé se vydělují další 2 varianty, dohromady tedy máme 6 možných stupňů jazykového vzdělání. (Viz následující tabulka)

A		B		C	
uživatel základů jazyka		samostatný uživatel		zkušený uživatel	
A1	A2	B1	B2	C1	C2

³ DECKE-CORNILL, KÜSTER (2010), S.146

⁴ *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* (2002), s. 1.

Úroveň A odpovídá dřívějšímu označení začátečník, úroveň B představuje středně pokročilého uživatele a poslední C-čková úroveň velmi pokročilého uživatele jazyka.

Tato práce se zabývá pouze úrovněmi A1-B1 pro češtinu jako cizí jazyk, proto si zde vymežíme dovednosti a znalosti jen pro tyto tři kategorie.⁵

Uživatel základů jazyka dle SERR:

„A1 Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.“

„A2 Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/jí a jeho/její rodině, nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnáléhavějších potřeb.“

Ve slovní zásobě uživatele základů jazyka se objevují výrazy každodenní potřeby důležité pro běžnou každodenní komunikaci. Řadili bychom sem pozdravy, informace o osobách, jejich věku, zájmech, vzdělání, základní slovní zásobu týkající se běžného života – bydlení, práce, nákupy, cestování. Důležité jsou také výrazy objevující se na různých informačních panelech a tabulích v dopravě, ve městech atd.

Úroveň A1 dle SERR je vymežována jako úroveň tzv. „agramatická“. Toto ale nelze dodržet u češtiny, protože v češtině se jedinec bez základů gramatiky neobejde ani v nejjednodušších jazykových komunikátech, jak správně uvádějí autoři referenčního popisu úrovně A1 (Hádková, Línková, Vlasák; 2005). Čeština je jazyk flexivní, takže je nutné i na úrovni A1 začít s poznáváním jednotlivých gramatických kategorií.

⁵ Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2002), s. 24.

Samostatný uživatel dle SERR:

„B1 Rozumí hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné vstupní informace (input) týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd. Umí si poradit s většinou situací, jež mohou nastat při cestování v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Umí napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Dokáže popsat své zážitky a události, sny, naděje, cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory a plány.“

Slovní zásoba samostatného uživatele je samozřejmě bohatší a širší než v počátečních fázích výuky. Vyzná se ve více oblastech života, jeho komunikace je živější, ovládá již bez větších problémů nejzákladnější gramatické jevy a další.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky vymezuje také témata komunikace v cizím jazyce. Mezi ta základní se řadí⁶:

1. Osobní údaje;
2. Dům a domov, okolí;
3. Každodenní život;
4. Volný čas a zábava;
5. Cestování;
6. Mezilidské vztahy;
7. Péče o tělo a zdraví;
8. Vzdělání;
9. Nakupování;
10. Jídlo a nápoje;
11. Služby;
12. Různá místa;
13. Jazyk;
14. Počasí;

⁶ Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2002), s. 54.

SERR se zajímá o nejrůznější jazykové kompetence, v rámci své práce se zaměřím hlavně na kompetenci lexikální, která prezentuje znalost slovní zásoby určitého jazyka a způsobilost tyto osvojené výrazy uplatňovat v jazykovém procesu.

Slovní zásoba zahrnuje jak jednotky lexikální, tak i slova gramatická. Mezi lexikální jednotky se řadí kromě jednoslovných pojmenování, také ustálené výrazy, idiomy, ustálené větné rámce, ustálené fráze a ustálené kolokace.⁷

V rámci výuky cizích jazyků se snažíme o pravidelné rozšiřování slovní zásoby, využíváme nejrůznějších metod rozvíjení a osvojování slovní zásoby. SERR vyjmenovává tyto způsoby obohacování slovní zásoby:

- a) *prosté působení slov a ustálených výrazů, které jsou používány v autentických mluvených a psaných textech;*
- b) *elicitace výrazu (tj. vedení studenta k volbě správného výrazu navozením situace nebo kontextu výpovědi) nebo za pomoci slovníku atd. vyhledávání výrazu dle potřeby určité úlohy a činnosti;*
- c) *začlenění do kontextu, např. do kontextu v učebnici a následného procvičování ve cvičeních, aplikačních činnostech atd.;*
- d) *prezentace slov za pomoci vizuálních prostředků (obrázků, gest, napodobování, předváděním činností, využitím skutečných předmětů atd.);*
- e) *pamětní osvojení slov atd. s jejich překladovými ekvivalenty;*
- f) *prozkoumávání sémantických polí a vytváření jejich grafického znázornění. (tzv. „mindmap“) atd.;*
- g) *výcvik v užívání výkladových a překladových slovníků, tezurů a jiných referenčních příruček;*
- h) *vysvětlování a výcvik v aplikaci lexikálních struktur (např. slootovorba, skládání slov, kolokace, frázová slovesa, idiomy atd.);*
- i) *víceméně systematické studium rozdílné distribuce sémantických jevů v MJ a CJ (kontrastivní sémantika).⁸*

Ukazateli míry osvojení slovní zásoby jsou objem, rozsah a ovládnutí slovní zásoby. Dostatečný počet slov a správné použití těchto slov umožňuje studentovi správně komunikovat v cizím jazyce.

⁷ Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2002), s. 112.

⁸ Tamtéž, s. 152.

Evropské jazykové portfolio⁹

Mluvíme-li o SERR, nemůžeme nezmínit evropské jazykové portfolio, které s ním úzce souvisí. Jde o další evropskou iniciativu týkající se výuky cizích jazyků. EJP vstoupilo oficiálně v platnost roku 2001. Jedná se o sběrnou mapu ve vlastnictví studenta, který si do ní doplňuje záznamy o svých pokrocích při studiu jazyka. Může si do ní zakládat také všechny dokumenty informující o jeho jazykových schopnostech.

EJP se skládá ze tří částí: z Jazykového pasu, Jazykového životopisu a individuálního souboru dokumentů a prací. EJP nemá jednotnou formu pro všechny věkové kategorie, existují odlišné verze pro jednotlivé stupně škol a pro období dospělosti.

S portfoliem pracuje sám student tak, že hodnotí pokroky svého studia na základě různých kritérií a jednotlivých otázek, které vedou k zamyšlení nad celým studiem. Portfolio má vést studenta také ke stanovování cílů, již chce v jazyce dosáhnout. Ideálem portfolia je, že se budeme učit lépe.

Dalším plusovým bodem pro portfolio je možnost usnadnění přechodu mezi různými školami, popř. je využitelný i posléze při hledání zaměstnání. Je to dokument uznávaný také v zahraničí, proto ho lze uplatnit při jednání se zahraničními institucemi. V budoucnosti by ho mohli vlastnit všichni obyvatelé Evropy.

⁹ DECKE-CORNILL, KÜSTER (2010), S. 149.

4 Slovní zásoba

Lexém

Slovní zásoba představuje souhrn všech lexikálních jednotek určitého jazyka. Jejich počet nelze přesně stanovit, slovní zásoba je v pohybu a neustále se mění. Jednotkou slovní zásoby je lexém. Lexémem mohou být jak slova jednoduchá, tak slova složená nebo celé skupiny ustálených spojení.

Lexém jakožto jazykový znak se vyznačuje dvojitou strukturou, skládá se z výrazové a obsahové stránky. Výrazovou stránku tvoří znaky, jimž odpovídají určité hlásky mluvené řeči. Schlaefer (2009) udává, že hlásková hodnota grafického znaku je podmíněna pravopisnou a výslovnostní tradicí. Výraz jazykového znaku na sebe váže hodnotu označení, kterou vnímáme jako obsah a význam.

Gramatickou znakovou hodnotu lexému určuje slovní druh, k němuž se řadí, popř. druh flexe. Lexikálně-sémantická hodnota znaku je souhrnem všech vlastností znaku podílejících se na mimojazykových skutečnostech. V užším lexikologickém pojetí platí jen tato sémantická hodnota znaku jako význam.

Je samozřejmě jasné, že obě tyto stránky lexému se mohou ve dvou různých jazycích odlišovat, tzn. nemusí si odpovídat ve všech bodech. To platí nejen o gramatické znakové hodnotě, ale i o sémantické hodnotě znaku, kde se nám nutně objeví rozdíly mezi dvěma různými jazyky. To samozřejmě vede k obtížím a chybám při jazykové produkci a recepci.

Slovní zásoba versus gramatická pravidla

Slovní zásoba je základní součástí jazyka, slova popisují a zaznamenávají okolní svět. Čím větší slovní zásobou člověk disponuje, tím širší jsou jeho možnosti komunikace.

Ve výuce cizích jazyků tomu není jinak. Osvojování si slovní zásoby je velmi důležitou činností, protože beze slov nelze komunikovat. Slovní zásoba je pro jazykovou komunikaci dokonce závažnější než gramatická pravidla.¹⁰ Bez gramatiky jsme schopni vyjádřit základní myšlenky, beze slov nikoli. Slova jsou základem jazykové komunikace, prezentují jazyk. Komunikace bez gramatiky a jejích pravidel je špatná, ale beze slov není žádná.¹¹ Beze slov nejsme schopni sdělit žádné významy, předávat znalosti, představy, vyjadřovat své pocity a další.

Didaktickým problémem slovní zásoby je její množství a nepřehlednost. Student se navíc musí slovům učit nazpaměť. Potíže způsobuje hojnost významů, významové odstíny a nuance ve slovní zásobě. Slovní zásoba se navíc neustále vyvíjí, takže dochází k významovým a stylistickým posunům. Mohou se měnit významy, slova mohou nabývat expresivních hodnot, některá zastarávají a jsou nahrazována novějšími. To všechno znesnadňuje studentům učícím se cizí jazyk práci.

Produktivní a receptivní slovní zásoba

Učební slovní zásoba se dělí na 3 části. Máme slovní zásobu aktivní, neboli produktivní, pasivní, neboli receptivní a potencionální.

Aktivní slovní zásoba, přesněji nazývaná jako produktivní, zahrnuje slova aktivně uplatňovaná v mluvené i písemné podobě. Jsou to slova, která jsme schopni během komunikace používat, ale navíc jsme schopni i tato slova v promluvě druhých lidí dekódovat. Aktivní slovní zásoba je důležitá složka jazykové komunikace. Čím větší slovní zásobou mluvčí disponuje, tím lépe je schopen vyjadřovat své myšlenky a

¹⁰ STORCH (1999), S. 16.

¹¹ ULRICH (2007), S. 3.

názory. Lépe komunikuje a umí dekodovat nejrůznější jazykové nuance, které se v komunikaci mohou objevovat.

Aktivní individuální slovník rodilého mluvčího podle Příruční mluvnice češtiny (2003) odpovídá zhruba znalosti 5-ti -10-ti tisícům slov. Rozsah aktivní složky slovní zásoby závisí na mnoha faktorech. Záleží na sociálním zařazení, vzdělání, mentálních schopnostech a dalších vlastnostech jedince. Je samozřejmě jasné, že u studentů učících se česky bude rozsah slovní zásoby menší než u rodilého mluvčího. Počet slov aktivní slovní zásoby se odvíjí od jazykové úrovně studenta.

Pasivní, precizněji řečeno receptivní, slovní zásoba zahrnuje všechna slova, kterým student rozumí. Jsou to slova, jež nepoužívá aktivně, ale jimž je schopen porozumět, dekodovat je ať už v písemné, nebo mluvené podobě.

Vztahy mezi produktivní a receptivní slovní zásobou se vyznačují řadou specifík a složitých vzájemných vztahů. Receptivní slovní zásoba je rozsáhlejší, protože k ní řadíme i každé slovo slovní zásoby produktivní, naopak tento vztah ale neplatí.

Co se týče nácviku slovní zásoby, je jednodušší nacvičovat slovní zásobu receptivní. Trénink produktivní slovní zásoby vyžaduje totiž větší kreativitu, tedy pestřejší cvičení než slova určená pouze k recepci.

Potencionální slovní zásoba

Termín potencionální slovní zásoba se stále častěji objevuje v oborových didaktikách, tato skupina slov nabývá ve výuce cizích jazyků stále více na významu. Jazyková kompetence totiž v sobě zahrnuje nejen schopnost rozpoznat a reprodukovat již naučené výrazy, nýbrž také nacházet významy u nových řetězců jazykových znaků. V tomto ohledu je důležité vést studenty k samostatnosti, aby byli schopni porozumět nikdy neslyšeným, ani nečteným slovům na základě kontextu, ať už jde o slova cizího původu nebo slova složená ze známých prvků či od nich odvozená.

Potencionální slovní zásoba je rozsáhlejší než slovní zásoba receptivní. Navíc ji nelze ani přesně určit. Slovní zásobu potencionální není možné cvičit, protože se reálně projevuje až v aktuálním výchovně-vzdělávacím procesu (Choděra, 2006). Rozšiřování potencionální slovní zásoby vychází z nácviku jak slovní zásoby produktivní, tak

receptivní. Potencionální slovní zásoba profituje z příznivých okolností, jako je slovotvorná příbuznost, situační a jazykový kontext aj.

Je to taková slovní zásoba, s níž student dosud nepřišel do styku, ale přesto je s to jí porozumět pomocí analogie, porovnáním s mateřštinou nebo na základě kontextu či svých znalostí o tvoření slov. Potencionální slovní zásoba staví na jazykové analogii, proto právě slovotvorba přispívá značnou měrou k jejímu obohacování, neboť tvoření nových slov probíhá v rámci slovní zásoby za pomoci stávajících prvků podle již existujících vzorců.

Diethar Lübke¹² uvádí tři způsoby, jak lze dekodovat výraz potencionální slovní zásoby vycházejíce z předchozích znalostí a zkušeností:

1. Student může odvodit význam takového slova pomocí jiného slova téhož jazyka. (To se týče slov příbuzných, odvozených aj.- např. tenis-tenisový-tenista.)
2. Dále může odvodit slovní význam od slov z jiných cizích jazyků. (Záleží na individuálních jazykových znalostech studenta.)
3. Nebo se dá slovní význam odvodit také od cizích slov mateřského jazyka. (např. Interferenz – interference)

Tajemství potencionální slovní zásoby tkví v tom, že se rozšiřuje s každým nově naučeným slovem nebo výrazem. Do potencionální slovní zásoby můžeme řadit internacionalismy, které lze odvozovat na základě předchozích jazykových zkušeností a znalostí. Internacionalismy ve výuce cizích jazyků můžeme uplatnit jako motivační prvek. Je jasné, že jako motivační zdroj použijeme jen taková slova, která se v ničem neliší od mateřštiny, nebo maximálně jen po grafické stránce z důvodu odlišné tradice zápisu. Později pak můžeme i upozorňovat na slova odchyloující se částečně od ekvivalentů, jež znají studenti ze své mateřštiny apod.

¹² LÜBKE, D. *Der potentielle Wortschatz im Französischen*. In: Vortrag in Praxis des neusprachlichen Unterrichts (1984), S. 372-379.

5 Osvojování slovní zásoby

Učíme-li se cizímu jazyku, osvojujeme si mimo jiné i jeho slovní zásobu.

Hendrich a kol. (1988) definují slovní zásobu jako pojmenovávací složku komunikativního aktu. Z hlediska didaktického se jedná o složku, která je především pamětní záležitostí, teprve v druhé řadě můžeme uvažovat o analogii. Při sovojování slovní zásoby musí student vyvinout značné učební úsilí. Navíc je nutné neustále již získanou slovní zásobu opakovat a upevňovat si užití jednotlivých slov.

Slovní zásoba se vzájemně prostupuje s gramatikou, to nám potvrzuje samo složení slovní zásoby. Každý jazyk je tvořen relativně málo početnou kategorií „*slov gramatických*“ (*funkčních, pomocných, strukturních*), kterými se vyjadřují vztahy mezi pojmy vyjádřenými slovy významovými.¹³ Z toho plyne, že pokud si chceme cizí jazyk osvojit, musíme se vzdělávat jak v gramatice, tak ve slovní zásobě. Není bohužel možné naučit se celou gramatiku najednou, proto se ve výuce cizích jazyků mnohdy využívá možnosti některé gramatické konstrukce uvádět jako prvek slovní zásoby, jímž se musí student naučit z paměti.

Osvojování slovní zásoby je jedním z nejtěžších úkolů při učení se cizímu jazyku. Svou roli v tom hraje složitost a členitost slovní zásoby. Slovní zásoba se totiž vyznačuje velkým rozpětím a také nejrůznějšími specifikami užívání.

Učení se slovní zásobě probíhá v několika na sebe navazujících etapách. Nejprve si musíme slova *uvést*, pak přichází *uvědomění* a následně *zapamatování*. Dále je třeba naučená slova *upevňovat* a *aktivizovat*. Osvojování slovní zásoby je celoživotní záležitostí, je to proces opravdu složitý a hlavně časově náročný.

Během života se způsob rozvíjení slovní zásoby mění, postupuje se od rozšiřování k prohlubování. S přibývajícimi jazykovými zkušenostmi navíc získáváme jazykový cit, jehož pomocí jsme schopni lépe rozlišovat jemné nuance při recepci i produkci komunikátů.¹⁴

¹³ HENDRICH a kol. (1988), s. 130.

¹⁴ ULRICH (2007), S. 30.

Výběr slovní zásoby

Jedním z podstatným parametrů jazykového učiva je jeho obsah a rozsah (Choděra, 2006). Obsah a rozsah učiva se stanovuje na základě procesu **výběru**. V starších didaktikách se můžeme setkat s termínem jazykového minima, které v dřívějším jazykovém vyučování určovalo výběr učiva. Dnešní moderní cizojazyčné výuce dominuje *Společný evropský referenční rámec*, který stanovuje obsah a rozsah učiva na základě jednotlivých jazykových úrovní.

Jak jsme již uvedli, v rámci SERR jsou vymezena témata a charakteristiky jednotlivých kategorií. Jsou také zpracovávány dokumenty, které popisují podrobněji prvky učiva. V rámci češtiny pro cizince je to např. *Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk* nebo novější díla *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A1*, *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A2*, v nichž je popisována i slovní zásoba, kterou by si měli studenti na jednotlivých úrovních osvojit. Mezi slovní zásobou uváděnou v těchto vědeckých publikacích lze najít i slova internacionální.

Nyní si uvedeme, jaké faktory mají největší vliv na výběr učební slovní zásoby. Základním parametrem pro didaktický výběr slovní zásoby je bezesporu **frekvence** výskytu, zároveň je nejdůležitějším hlediskem výběru. K tomuto účelu se využívá frekvenčních slovníků, které udávají častost výskytu slov v jazyce. V začátcích výuky se studenti nejprve seznamují s nejpodstatnějšími a zároveň nejčastěji používanými slovy slovní zásoby. Postupně se k nim přidávají i výrazy speciálnější, aby byla jejich komunikace variabilnější.

Dalším mezníkem výběru je **účelnost** slov. Slova by měla být podle toho přesně směřována k cíli. V potaz musíme také brát vhodnost slov vzhledem k věku a zájmům studentů. Důležitá je také **ekonomičnost**, tedy efektivnost výběru a rentabilita osvojení, tzn. v jakých kontextech lze slovo uplatnit.

S tím souvisí **významová šířka** slova (viz *Angewandte Linguistik /2007/*). V učební slovní zásobě by se tedy mělo objevovat více slov, která lze upotřebit v širším spektru komunikačních situací. Specializované výrazy nebo slova slohově zbarvená nejsou nejvhodnější volbou, alespoň co se začátečníků týče. Samozřejmě na vyšších úrovních se tomu již není možné vyhnout a je důležité, aby student byl schopen rozlišovat výrazy specializované od nesespecializovaných a slova se slohovými odchylkami a dokázal je vhodně aplikovat.

Významnou roli na této úrovni hraje také **míra osvojitelnosti a pravidelnost stavby** slova. Je logické, že slova, která se vymykají běžným modelům nebo vykazují nejrozmanitější odchylky, jsou pro studenty cizího jazyka obtížnější na zapamatování a častěji v nich chybují.

Při uvádění nových slov ve výuce je třeba dávat tato slova do kontextu se slovy již známými, tedy opisovat je výrazy známými z předchozích studií. Není vhodné učit slovům izolovaně, protože každé slovo je používáno v určitém kontextu a nelze je od něj odtrhávat. Musíme dbát neustále na to, že slovní zásoba je systém, který je logicky strukturovaný, a z toho neustále vycházet.

Potíže a chyby při osvojování slovní zásoby

Ve všem, čemu se člověk učí, naráží na nejrůznější nesnáze a potýká se s rozličnými chybami. Nejinak je tomu i při učení se novým slovům. Jaké těžkosti nám může slovní zásoba způsobovat, na to se nyní podíváme blíže.

„Kromě potíží významových se vyskytují u slovní zásoby potíže výslovnostní, s grafikou, s gramatickými vlastnostmi výrazu, s jeho valencí a frazeologií.“¹⁵ Největší námahu nám v cizím jazyce přinesou slova, jež se liší od mateřštiny významem, proto je nutné na ně klást zvýšený důraz a procvičovat je více než jiná slova (např. konkurz x Konkurs – viz zrádná slova).

Velké nároky na kapacitu paměti přináší i rozdíly ve valenci mezi cizím jazykem a mateřštinou. Každý student němčiny jistě nerad vzpomíná na obsáhlé seznamy verb, adjektiv a substantiv s odlišnými vazbami oproti češtině (např. rozumět + dat. x verstehen + akk.). Chybovost se objevuje také u slov formálně blízkých (např. spát-schlafen x psát - schreiben), jedná se o tzv. vnitrojazykovou interferenci.

Častým zdrojem chyb jsou také substantiva cizího jazyka, která se liší gramatickým rodem od slova v mateřštině. Problémy působí i rozdíl ve jmenné gramatické kategorii čísla (např. kalhoty – pl. x Hose – sg.).

¹⁵ HENDRICH a kol. (1988), s. 139.

„Nemalým problémem bývají i tzv. zrádná slova (faux-amis, false – friends), tedy slova, která mají v různých jazycích shodnou etymologii a obdobnou formu, avšak dostala v důsledku různého jazykového nebo civilizačního vývoje různý význam nebo různé stylové zabarvení. Jde nejčastěji o internacionalismy.“¹⁶

Úkolem jazykové výuky je upozorňovat na tyto nástrahy a co nejefektivněji tyto chyby odstraňovat.

Nácvik slovní zásoby

Existují různé způsoby nácviku slovní zásoby. Jak bylo zmíněno výše, liší se výběr cvičení podle toho, kterou část slovní zásoby chceme trénovat. Pokud nám jde o aktivizaci slov, musíme být vynalézavější a předkládat studentům pestřejší repertoár cvičení než při procvičování slov pasivní slovní zásoby

Cvičení s cílem aktivním mohou být jednak jednojazyčná, jednak překladová. Oproti tomu cvičení na pasivní slovní zásobu spočívají většinou v překladu do mateřského jazyka. Kombinací obou tříd slovní zásoby se nám daří rozšiřovat i potencionální slovní zásobu, protože platí, že každý nově osvojený výraz zvyšuje potencionál znalostí.

Mezi typy cvičení na trénink aktivní slovní zásoby se řadí následující (dle Hendrich /1998, s. 141/):

1. Pojmenování předmětů;
2. doplňování slov do kontextu;
3. tvoření slov podle vzoru;
4. seskupování slov podle slovních čeledí;
5. seskupování slov podle určité tematiky;
6. obměny slovních spojení nebo vět s dosazováním nových výrazů;
7. odpovědi na otázky formulované tak, aby žák musel použít v odpovědi určitého výraziva;

¹⁶ HENDRICH a kol. (1988), s. 140.

8. překlad jednotlivých slov do cizího jazyka, doplněný však slovním spojením nebo zasazením do kontextu;
9. překlad slovních spojení, krátkých vět nebo i delších celků do cizího jazyka.

Na nácvik pasivní slovní zásoby využíváme zase:

1. Čtení (s hojným opakováním nejsnadnějších pasáží);
2. překlad lexikálních jednotek resp. vět do mateřštiny, popř. odhad významu podle kontextu;
3. vypisování určitého výraziva z kontextu;
4. různá seskupování slov podle určitých kritérií.

Vidíme, že existuje pestrá škála druhů cvičení na slovní zásobu. Je opravdu z čeho vybírat. Tyto typy cvičení můžeme i vzájemně kombinovat a dosahovat tím efektnějších výsledků. Následně po nácviku aktivní slovní zásoby se jeví jako vhodné pokračovat konverzací popřípadě psaním, aby došlo k upevnění všech vazeb a nedocházelo k odtržení slov od jejich pozice v komunikaci. Cvičení pasivní slovní je dobré zase skloubit s poslechem a čtením textů, v nichž se slova nacvičují v konkrétní jazykové praxi.

6 Přejímání z cizích jazyků

Jedním ze způsobů obohacování slovní zásoby jednotlivých jazyků je přejímání lexémů z cizích jazyků. Každý jazyk je ovlivňován svým jazykovým okolím, tzn. že na sebe jednotlivá jazyková společenství určitým způsobem působí. Dochází k přejímání mezi jazyky. Slovní zásoba patří k nejpropustnějším složce jazyka pro cizí vlivy.

K nejrozšířenějším „dárcovským“ jazykům se v Evropě řadí angličtina a francouzština. To je způsobeno jednak jejich kulturním postavením a historickým vývojem, ale také tím, že je v nich silně integrována latinská slovní zásoba. Latina fungovala dříve v mnoha zemích jako jazyk vzdělání a vzdělanců, proto nacházíme odpovídající slova skoro ve všech evropských jazycích, aniž by tato byla přejata z francouzštiny nebo angličtiny.

Pro české jazykové prostředí má významné postavení jazyk německý, který velmi často výrazně zasahoval do českých jazykových dějin. Do slovní zásoby češtiny tak pronikala nejen německá slova, ale přes němčinu se k nám dostávalo i značné množství slov z jiných cizích jazyků, což dokazují etymologické výzkumy české slovní zásoby.

Dále je nutné podotknout, že ve slovní zásobě je úbytek pojmenování vždy menší než přírůstek. Přesune-li se nějaké slovo na okraj slovní zásoby, neznamená to, že by absolutně vymizelo z povědomí uživatelů jazyka. Zůstává buď v receptivní slovní zásobě jedince, nebo ho najdeme v písemných záznamech z dob minulých. Lze říci, že slovní zásoba je relativně stálou záležitostí a „*skýtá tak neocenitelné svědectví historické povahy.*“¹⁷ Skrze ní můžeme pozorovat historický jazykový vývoj a odvozovat nejrůznější dějinné skutečnosti v jistá časová období.

Historie jazykových přejímek

Nejrůznější jazykové kontakty je možno zaznamenat již od pradávna. Napříč dějinami docházelo k četným výpůjčkám ve slovní zásobě, bylo to dáno kulturními, ekonomickými a politickými styky a kontakty.

¹⁷ ŠLOSAR, Dušan. *Česko německé kontakty*. In: *Češi a Němci (2002)*, s. 105.

Ve středověku a následně i v humanismu vládla světu latina, byla jazykem vzdělání. Nebylo divu, že jazyky té doby velmi často přejímaly slova z latiny a zařazovaly je do své slovní zásoby. Řada těchto slov se časem natolik integrovala do jazyka příjemců, že dnes nejsou samotnými uživateli pokládána za cizí.

V 17. a 18. století nabyla na významu francouzština. V rámci různých společenských vrstev docházelo k přejímání francouzských výrazů, byla to otázka prestiže. Nejprve šlechta a po ní měšťané zařazovali do své mluvy slova z francouzštiny, protože se chtěli jazykem odlišit od ostatních obyvatel. Díky tomu k nám byly přeneseny francouzské výrazy hlavně z oblasti módy, domácího vybavení, umění a architektury.

Po roce 1945 se ujímá vlády vliv anglo-americký, který můžeme pozorovat z četných anglicismů v mnohých evropských jazycích včetně češtiny a němčiny. Angličtina zaujala pozici módního jazyka 20. století. Setkáváme se s ní v nejrůznějších podobách v různých oblastech jazykové komunikace.

Kromě těchto různorodých vlivů mělo pro český jazyk velký význam bezprostřední působení jazyka německého. Oba jazyky se od pradávna střetávaly v různých situacích, jejich vzájemné ovlivňování bylo tudíž obrovské. Němčina byla v historii také často úředním jazykem na českém území, což se samozřejmě odrazilo ve slovní zásobě, a dnes tak můžeme najít mnoho slov podobných mezi oběma jazyky. Čeština z němčiny kromě prvků německých přejímala i značné množství cizojazyčného výraziva, takže značné množství cizích slov se k nám dostávalo přes němčinu.

Proměny přejímání

Pokud porovnáme dřívější způsoby přejímání s těmi novodobějšími, můžeme pozorovat zřetelný rozdíl. V minulosti se často přejímaly celé skutečnosti, jazykové i mimojazykové, tzn. nejen slovo samo o sobě, ale i se skutečností, ke které odkazovalo. Důležitými faktory byly kulturní a vědecké vzory a vztahy, jež vedly ke slovním výpůjčkám.

V 19. a 20. století docházelo vlivem internacionální spolupráce ve všech oblastech ke značné internacionalizaci, přejímala se buď slova z národních jazyků, nebo

se slova tvořila pomocí cizojazyčných struktur. To můžeme dnes pozorovat ve slovní zásobě v jednotlivých oblastech, ať už jde o vědu, ekonomiku, politiku či kulturu.

Po 2. světové válce je zaznamenatelná nadnárodní orientace, která vedla ke spolupráci mezi různými zeměmi (Braun, Schaefer, Volmert, 1990). Tím pádem docházelo k četným jazykovým kontaktům, tedy i výměně slov.

Je typické, že především jazyk vědy se snaží o vyšší míru internacionalizace, aby výsledky vědeckého bádání byly přístupné co nejvíce uživatelům různých jazyků. V dnešní době se projevuje vzrůstající tendence k internacionalizaci také v komerčních reklamách, zábavě, sportu a módě.

Začleňování cizích slov do domácí slovní zásoby

Přejatá slova se s přechodem do jiného jazyka přizpůsobují a začleňují do jeho slovní zásoby. Vše se odvíjí od toho, jak je nové slovo významově a společensky potřebné. Nejprve stojí na okraji domácí lexikální zásoby, poté může přecházet do přechodové oblasti a někdy putuje až do samého centra slovní zásoby. Pokud se tak stane, stává se zcela běžným (např. republika, demokracie, praxe, kultura...).

Začleňování cizích slov probíhá v několika krocích, všechny na sebe samozřejmě plynule navazují. Vše si vysvětlíme na příkladu českého jazyka. Nejprve se přizpůsobuje přízvuk slova. Jestliže přízvuk není umístěn ve slově na první slabice, jak je to typické pro český jazyk, tak se tam přesouvá. To vede samozřejmě ke změnám ve výslovnosti.

V dalším kroku se proměňuje výslovnost hlásek specifických pro cizí jazyk, které přijímací jazyk nemá. Zařazováním do češtiny, mizí např. nosovky, přehlásky a další. V některých případech se udrží původní pravopis (*sex appeal*), ale častěji dochází k rozkolísání a vzniku dublet (*jazz - džez*). Postupem času to většinou vede až k plnému (*džungle*), nebo přednostnímu počeštění (*džus*).

Stupeň začlenění slova do domácího jazykového systému je patrný také z morfologického utváření přejatého slova. Některá slova zůstávají nesklonná (*brandy, whisky*). Někde vedle sebe existují sklonná i nesklonná podoba (*bufet* [byfe:]; *bufet, -u*). Jiná slova se skloňují podle příslušného českého vzoru (*idea, kino, metro*).

Potvrzením zdomácnění výrazu je i fakt, že od něj vznikají slova odvozená. Další stupeň začlenění představuje semaziologicko-onomaziologická derivace.

Cizí slova se mohou se začleňovat i do synonymických řad. Dále mohou nabývat různých funkčně stylových a pragmatických hodnot. V tom případě rozlišujeme výrazy knižní, hovorové, obecněčeské, expresivní a slova zastaralá.

7 Internacionalizace slovní zásoby

Ačkoliv se evropské jazyky značně vzdálily od společného prapůvodu, v rámci slovní zásoby můžeme zaznamenat tendenci ke sblížení. To se projevuje množstvím shodných slov.

Internacionalizace slovní zásoby nepředstavuje nějaký náhodný proces, jde o výsledek mezinárodního kontaktu v oblasti politické, kulturní a ekonomické. Ve slovní zásobě evropských jazyků nacházíme díky tomu značné množství podobných slov, tzv. internacionalismů. Nejvíce to můžeme pozorovat právě v sektoru politickém, ekonomickém, technickém, vědeckém a kulturním. Převážně se jedná o slova každodenního použití představující variantu společného jazyka. Také většina názvů vědních oborů se řadí k internacionalismům.

Internacionalizace v rámci slovní zásoby postihuje nejčastěji substantiva a slovotvorbu substantiv. V uzavřených třídách slov jako jsou prepozice, pronomina, partikule a pomocná slovesa nenajdeme naopak skoro žádné internacionalismy. Malá tendence k internacionalizaci je zaznamenatelná i u adverbíí.

8 Internacionalismy

Termín „internacionalismus“ pochází z jazykovědy a rozumí se jím slovo nebo lexém, který vykazuje tyto určité vlastnosti¹⁸:

1. Objevuje se současně ve více jazycích,
2. má stejný nebo podobný význam v těchto jazycích,
3. má stejnou nebo podobnou formu (více či méně obměněnou hláskovou, gramatickou a pravopisnou podobu),
4. je srozumitelný bez překladu,
5. je přejatý z nějakého národního jazyka nebo odvozený z latinského či řeckého morfému.

Filipec s Čermákem (1985) označují internacionalismy jako lexikální jednotky mezinárodní. Mluví o podstatné skupině slov, která jsou společná ve více jazycích. Internacionalismy dělí na jednotky nadnárodní (slova, morfémy, frazémy) a jednotky jistého národního okruhu. Mezi internacionální morfémy patří sufixy, prefixy a kořeny slov, které se dále využívají ve slovtvorbě ke vzniku nových lexémů.

Römer a Matzke (2005) za internacionalismy označují výrazy, jejichž referenční okruh byl původně omezený na národní jazyk a díky kulturní výměně se rozšířil na více jazyků. Zjednodušeně řečeno jde o slovní výpůjčky, které se rozšířily do více jazyků.

Díky tomuto rozšíření lze takováto slova používat ve výuce cizích jazyků. Vychází se ze studentových stávajících znalostí, což zvyšuje jeho motivaci. Usnadňuje se tím proces osvojování slov v cizím jazyce.

Internacionalismy působí příznivě především na potencionální slovní zásobu, projevuje se to tzv. *efektem sněhové koule*.¹⁹, což znamená, že jeden výraz na sebe nabaluje výrazy další, a tím se rozšiřuje okruh znalostí. Bohužel ale užití internacionalismů není vždy bez komplikací, o tom ale více v dalších kapitolách.

¹⁸ BRAUN, SCHAEDEK, VOLMERT (1990), S. 38.

¹⁹ BUTZKAMM (2002), S. 258.

Porovnáváme-li jednotlivé internacionalismy v různých jazycích, zjistíme, že největší rozdíly se objevují ve výslovnosti. V této jazykové rovině se nejvíce a nejrychleji přizpůsobují domácí slovní zásobě (viz výše). Změny pak následně probíhají i v grafickém zobrazení slova.

V některých případech se mohou lišit počtem semémů, to samozřejmě působí potíže při jejich využití v komunikaci. Dochází tak k chybnému užití, takováto slova pak nazýváme „zrádnými slovy“ (viz níže).

Mezi internacionalismy se vyskytují i výrazy homonymní, v češtině např. servis (s. nádobí; podání ve sportu), legenda (náboženské vyprávění; vysvětlivky), elipsa (útvár v matematice; výpustka – lingv.), golf (sport; mořský proud) atd.

Funkce internacionalismů

Je bez pochyby, že internacionalismy přispívají k usnadnění komunikace lidí různého jazykového zázemí, lze je využívat při výuce cizích jazyků. Této funkci je věnována také tato práce, jde o pokus najít způsoby, jak zařadit tato slova do výuky a jak s nimi dále pracovat. V našem případě se zajímáme o češtinu jako cizí jazyk pro německé rodilé mluvčí.

Další funkce, je funkce historická a kulturní.²⁰ Internacionalismy podávají zprávu o dějinných a kulturních kontaktech a jejich výsledcích v Evropě. Mohou sloužit jako slovní zásoba možné evropské integrace, obsahově totiž poukazují na podobné pokusy jazykového ztvárnění světa, což vede ke sblížení jazyků, zpřístupňuje se nám tak mezijazykový náhled na svět.

²⁰ BRAUN, SCHAEDEER, VOLMERT (1990), S. 32.

9 Transfer a interference

Transfer a interference se objevují při kontaktu jazyků, jde o mezijazykové vlivy. Pojem *transfer* pochází z anglosaské psychologie, značí zesilující vliv dříve naučeného na nově osvojované způsoby chování a jednání (Bußmann, 2008). V jazykovědě hovoříme o přenášení jazykových struktur z jednoho jazyka (J1) na jazyk jiný (J2), přičemž rozlišujeme mezi pozitivním a negativním transferem (tzv. interferencí). Dochází-li při přenosu k pozitivním výsledkům, jedná se o pozitivní transfer.

Pokud probíhající přenos struktur J1 na J2 vykazuje chyby, je na vině negativní transfer, tzv. interference. Pojem *interference* pochází z fyziky a označuje skutečnost, že vlny podobných délek se překrývají a přitom se vzájemně ruší, což je např. v rádiu zachytitelné jako pískání a šramot.²¹ Na podobné bázi mohou fungovat i struktury J1 a J2, když jsou si podobné. Např. Bußmann (2008) charakterizuje interferenci jako nepřiměřené používání jazykových struktur J1 na struktury J2.

Interference to jsou rušivé vlivy mezi J1 a J2, znamená to tedy, že věci naučené z dřívějšíka mohou mít negativní vliv na nově osvojované učivo. Toto ale nemusí platit stoprocentně, záleží v největší míře na jednotlivci, jeho schopnostech, jazykovém citu a dalších faktorech. Chyby se samozřejmě objevují ve slabším jazyku J2.

Na užití internacionalismů ve výuce cizího jazyka budou nutně působit jak interference, tak transfer. Pokud jsou slova v J1 a J2 podobná nebo stejná, jsou užívána bez větších problémů. Vyskytují-li se ale rozdíly mezi J1 a J2, zvyšuje se pravděpodobnost chyb, a tudíž interference.

Největším zdrojem interference jsou slova, jejichž struktury se na první pohled zdánlivě podobají či shodují, ale při bližším přezkoumání můžeme shledat chyby nejrozdůlnějšího charakteru (viz následující kapitoly). Chyby vznikají v takových případech hlavně proto, že tam, kde se struktury shodují, neočekáváme chyby. V jazyce se musíme mít tedy neustále na pozoru, aby nedocházelo ke zbytečným omylům.

Ve výuce cizích jazyků se musíme snažit o využívání pozitivního transferu a snažit se předcházet interferenci, a minimalizovat tak případné chyby.

²¹ STORCH (1999), S. 37.

10 Obtíže při osvojování internacionalismů

V této kapitole jsou slova mezinárodní rozřazena do skupin podle odlišnosti mezi češtinou a němčinou. Jako stěžejní pro rozlišení obtížnosti slov byla určena následující tři kritéria:

1. jmenný rod;
2. výslovnost;
3. pravopis.

Na základě rozřazení internacionalismů podle shody v jednotlivých bodech dostáváme osm skupin. První skupina je složena ze slov nezasažených interferencí. V tomto případě nelze mluvit o obtížích s osvojováním. Ve slovní zásobě češtiny a němčiny existuje totiž celá řada slov, která se spolu shodují v rodě, s menšími odchylkami nebránícími porozumění se stejně vyslovují a i pravopis zůstává beze změn. V následující tabulce je uveden zlomek takových slov. V češtině se tu samozřejmě projevuje rozdíl v psaní malých písmen u substantiv a označováním délky samohlásky oproti němčině.

rod	výslovnost	pravopis
+	+	+
<i>alkohol, auto, autor, doktor, drama, chirurg, impuls, infinitiv, klient, kontakt, konto, lektor, partner, pizza, psychologie, rádio, realismus, román, sauna, tabák, taxi, video</i>		

Nyní ale přejděme ke slovům, u nichž se objevují závažnější odchylky mezi češtinou a němčinou, které mohou vést k interferenci a s tím souvisejícím chybám u nerodilých mluvčích.

Shoda v rodě

Odlišnost v pravopise

Početně největší skupinu internacionalismů tvoří slova se shodou v rodě a výslovnosti. Liší se jen po pravopisné stránce, což je dáno odlišnou pravopisnou tradicí mezi oběma jazyky. Pravopisný rozdíl není příliš velkým problémem, poměrnou část chyb v tomto směru lze snadno odstranit znalostí rozdílů v grafickém záznamu mezi němčinou a češtinou. (viz Tab. 2 v příloze). Zná-li student tyto zákonitosti, může se vyhnout mnohým problémům a usnadní si tak práci při učení se novým slovům, především u slov mezinárodních, které se v obou jazycích, tzn. jak mateřském, tak cílovém, objevují v obdobné podobě.

<i>rod</i>	<i>výslovnost</i>	<i>pravopis</i>
+	+	-
alergie – Allergie		
asistent – Assistent		
atmosféra – Atmosphäre		
centrum – Zentrum		
ekonomie – Ökonomie		
instalatér – Installateur		
katedrála – Kathedrale		
katolík – Katholik		
policista – Polizist		
prezident – Präsident		
producent – Produzent		
šimpanz – Schimpanse		
švagr – Schwager		

Jak můžeme vidět, vyskytují se u těchto slov nejrůznější odlišnosti v grafickém zachycení hlásek. Například tam, kde je v němčině zdvojená hláska, aby bylo vyznačeno, že samohláska jí předcházející je krátká, se v češtině tato nezdvouje, protože pro odlišení dlouhé a krátké samohlásky používá diakritické znaménko pro označení délky.²²

V češtině se oproti němčině nevyskytují přehlásky, tudíž jsou tyto nahrazeny jinou samohláskou.

ä ≈ e/é (atmosféra, prezident)

ö ≈ e (ekonomie)

Totéž platí i u dvojhásky **eu** ≈ é (instalatér).

Další rozdíly se projevují v zápisu některých souhlásek a souhláskových skupin.

z ≈ c (centrum, policista, producent)

s (mezi vokály nebo na začátku slova) ≈ z

(prezident, šimpanz)

sch ≈ š (šimpanz, švagr)

²² Čárka nad samohláskou.

V češtině se dále zjednodušuje skupina hlásek **th**, zůstává z ní jen **t** (katedrála, katolík). Typickým znakem češtiny jsou slabiky bez samohlásek, kde se nám objevuje **slabikotvorné r** nebo **l**, tudíž v takové slabice není zapotřebí užívat **vkladného e** jako v němčině (švagr).

Odlišnost ve výslovnosti

rod	výslovnost	pravopis
+	-	+
	salát	
	salón	
	sekt	
	senior	
	schéma	
	sport	
	stipendium	
	student	

Internacionalismy odlišující se pouze výslovností nepatří k nejhojnější skupině. Jedná se ve většině případů o rozdíl ve výslovnosti písmene *s*. V českém jazyce se *š* vyslovuje jako *s*, ale v němčině nastávají možnosti dokonce tři.

Stojí-li *s* před samohláskou nebo uprostřed slova mezi samohláskami, tak se vyslovuje jako [z] (*Salat, Salon*), pokud za ním následuje souhláska *t*, *p*, *ch*, tak zní jako [ʃ] (*Student, Sport, Schema*) a vyskytuje-li se na švu či na konci slova, tak se artikuluje jako [s] (*aus*).

Studenty je nutné vést ke správné výslovnosti těchto slov, aby nedocházelo ke zbytečným nepříjemnostem v komunikaci s českým rodilým mluvčím.

Odlišnost ve výslovnosti a pravopise

rod	výslovnost	pravopis
+	-	-
	čokoláda (Schokolade)	
	Evropa (Europa)	
	kalendář (Kalender)	
	knedlík (Knödel)	
	pošta (Post)	
	specialita (Spezialität)	
	stát (Staat)	
	trumpeta (Trompete)	

Další nevýraznou skupinu představují slova s drobnými odchylkami ve výslovnosti a pravopise, kategorie rodu zůstává zachována. Kombinují se u nich odlišnosti obou předchozích kategorií (viz výše).

U těchto slov musí lektor studenty upozornit na odchylky a pracovat s nimi na zlepšení výslovnosti i grafického zápisu.

Odlišnost v rodě

S většími problémy se studenti budou potýkat u slov, která se neshodují v jmenném rodě. Pokud k tomu navíc přibudou ještě odchylky ve výslovnosti a pravopise, tak je zapamatování takových výrazů výrazně obtížnější. Je nezbytně nutné si pamatovat slova společně s příslušným rodem. Nadále platí nácvik správné výslovnosti a pravopisu.

rod	výslovnost	pravopis
-	+	+
diplom (m) kabel (m) hotel (m) parlament (m) plakát (m) problém (m) region (m) ananas (m) brandy (f) metro (n) euro (n)		

Ve skupině slov lišících se pouze rodovým zařazením převažuje množství německých neuter s mužskou příslušností v jazyce českém, protože v češtině všechna neutra mají zakončení na samohlásku a to u těchto slov neplatí, proto je řadíme k maskulinům. Samozřejmě se tu najdou i slova od jiných jmenných kategorií, o čemž svědčí i vybrané výrazy v tabulce.

Ve zbylých skupinách, se objevuje jen pár výrazů. Některá se kromě rodu odlišují pravopisem, jiná výslovností. Odlišnosti zde zahrnuté není nutné blíže specifikovat, protože shrnují a kombinují všechny předešlé problémy.

rod	výslovnost	pravopis
-	+	-
azyl (m) - Asyl (n) certifikát (m) – Zertifikat (n) guláš (m) - Gulasch (n) protokol (m) – Protokoll (n) ingredience (f) - s Ingrediens (n) čili (n) – Chili (m)		

rod	výslovnost	pravopis
-	-	+
magazín (m) stadion (m) zoo (n)		

Do poslední skupiny, v níž se drobné odchylky projevují ve všech kategoriích, spadá jen minimum mezinárodních slov. Jsou tu rozdíly ve výslovnosti, které lze odstranit na základě znalosti ortoepie češtiny, to samé platí i o pravopisu. Rodově se jedná zase o německá neutra končící na souhlásky, tudíž v češtině nemohou být řazena k neutřům, a převážně tedy půjde o maskulina.

rod	výslovnost	pravopis
-	-	-
semestr (m) – Semester (n)		
seminář (m) – Seminar (n)		
sonet (m) - Sonett (n)		

11 Zrádná slova mezi češtinou a němčinou

Typickou skupinu slov, u nichž se nejčastěji potýkáme s interferencí, představují tzv. „zrádná slova“²³. Jsou to slova, která se zdánlivě v obou jazycích podobají nebo se dokonce zdají být stejná, ale při jejich použití dochází k chybám.

„Zrádná slova“ se mohou lišit po stránce významové, kdy jeden lexém má více významů než podobný lexém v J2 nebo naopak, kdy lexém z J1 má významů méně než lexém v J2. Dobrá zpráva je, že u typických internacionalismů zůstává obecný význam konstantní.²⁴ Jindy se lexémy zase odlišují jen stylistickým příznakem, tudíž je nelze použít ve všech druzích komunikátů.

Fiorenza Fischer a Eva Lavric²⁵ hovoří o tom, že termín „zrádná slova“ má více než jeden význam. V užším slova smyslu se jedná o slova, která se neshodují, tak jak bylo předesláno výše. V širším slova smyslu řadí ke zrádným slovům veškeré přenosy jazykových struktur, které na základě interference z J1 působí potíže. K tomu patří i tzv. „barbarismy“.

„Zrádná slova“ z první skupiny jsou slova, která se vyskytují jak v J1, tak v J2. Narazí-li student na takovéto slovo, dojde k tomu, že ho použije ve špatném významu či kontextu. Pokud ale slovo z J1 nemá v J2 ekvivalent, tzn. že vyjde studentův pokus naprázdno, jedná se o „barbarismus“. „Barbarismy“ sice mohou vypadat jako slova cizojazyčná, ale nejsou jimi.

²³ Též označované jako *faux amis*, *falsche Freunde*, *false friends*.

²⁴ http://de.wikipedia.org/wiki/Internationalismus_%28Sprache%29. [12.09.2010].

²⁵ *Falsche Freunde und andere Fallen des Wirtschaftsitalienischen*. In: *Lernerlexikographie und Wortschatzerwerb im Fremdsprachenunterricht* (2002). S. 95-120.

Nejčastější zrádná slova

brigáda

1. r Job
2. e Brigade

Slovo *brigáda* má v českém jazyce významy dva. První význam označuje práci při škole, či vedlejší práci při zaměstnání. V němčině se pro tento pojem objevují slova jako Ferienjob, Nebenjob. Druhý význam tohoto slova je označení vojenského útvaru. Německé slovo Brigade v sobě zahrnuje pouze tento druhý význam.

dealer

1. Drogendealer
2. Vermittler der Verkäufe

Slovo *dealer* nese v němčině pouze negativní význam prodejce drog. Zato v českém jazyce se vedle tohoto významu objevuje ještě jeden nový význam. Dealerem je v tomto případě označována i osoba, která zprostředkovává jakýkoli jiný prodej. V Česku se tak setkáváme s nejrůznějšími dealery knih, hygienických potřeb a dalšího zboží, kteří přijíždějí do firem, měst a nabízejí zde své zboží.

faktura

1. Rechnung, Faktura (rak., šv.)

Výraz *faktura* je v německém jazyce jen krajoovou variantou, používá se v Rakousku a Švýcarsku, v Německu se používá spíše obratu Rechnung.

inženýr

1. Akademischer Grad an den technischen Universitäten

Pokud se v Česku řekne slovo *inženýr*, jedná se o člověka s technickým vysokoškolským vzděláním, v němčině to odpovídá pojmu Diplom-Ingenieur. Samotné označení Ingenieur představuje v německém prostředí označení absolventa střední technicky-odborné školy.

konkurz

1. Bankrott, Konkurs, Pleite
2. Ausschreibung einer Stelle, Wettbewerb um eine Stelle

Dva významy v češtině má i pojem *konkurz*. Jednak se jedná o bankrot nebo krach stejně jako v jazyce německém, jednak o vypsání pracovního místa a ucházení se o něj.

magistr

1. Akademischer Grad an den Universitäten
2. Apotheker

V češtině se s titulem *magistr* setkáváme jak u vysokoškolských absolventů humanitního zaměření, tak i u označení lékárníka (v němčině pro to existuje jen pojem Apotheker).

ordinace

1. Arztpraxis
2. ärztliche Sprechstunde
3. feierliche Einsetzung eines Pfarrers in sein Amt – ev. Kirche
4. sakramentale Weihe eines Diakons, Priesters, Bischofs - kath. Kirche

Problémovým slovem je i *ordinace*. V češtině znamená hlavně místo výkonu lékařské praxe a pracovní dobu lékaře, v němčině jsou ale tyto obsahy zastaralé nebo jen krajové. Ostatní významy (jako náboženská terminologie) se shodují v němčině i češtině.

praxe

1. s Praktikum
2. e Praxis

Českému slovu *praxe* odpovídají v němčině výrazy rovnou dva. V první řadě hovoříme o praktické činnosti, především během vzdělávání. Následně jde pak o uvedení myšlenek, teorií apod. do reality, o životní zkušenosti nebo místo výkonu lékařského povolání.

promoce

1. Doktorpromotion
2. feierliche Übergabe der Hochschuldiplome

V češtině vyjadřuje pojem *promoce* slavnostní předávání vysokoškolského diplomu. V němčině běží už o doktorskou promoci, která se v češtině nazývá jako habilitace.

restaurace

1. Restaurant, Gaststätte
2. Renovierung, Rekonstruktion

Restaurace v češtině pokrývá dva významy, jedním z nich je výraz pro hospodu, ve které se vaří. V druhém případě jde o obnovu starých věcí, které jsou nějakým způsobem poškozeny. V němčině s tím koreluje výraz Renovierung.

student

1. Hochschulstudent
2. Gymnasialschüler

V češtině se *studentem* nazývá už žák střední školy nebo gymnázia. V němčině se o studentovi teprve mluví s nástupem na vysokou školu.

studovat

1. an der Uni studieren
2. am Gymnasium studieren

Stejný problém se vyskytuje u slovesa *studovat*. V němčině se studuje až na vysoké škole, zatímco v Česku se tohoto vyjádření používá už na střední škole.

technik

1. Techniker

Pozor na slovo *technik*, které by mohlo být zaměněno se slovem technika (Technik). Technik ale v češtině znamená muž, který má technické znalosti (Techniker).

termín

1. festgelegter Zeitpunkt
2. der Terminus

V češtině se slovem *termín* míní jak smluvený časový bod, tak i odborný výraz, označovaný v němčině jako Terminus.

Praktická část

Praktická část se dělí na substantiva, adjektiva a verba. Kapitola substantiv je uvedena tabulkou rodového dělení, která by měla studentům usnadnit práci při zařazování jednotlivých internacionálních substantiv podle rodu.

Po tabulce následuje osm kapitol se slovní zásobou tematicky rozdělenou podle jednotlivých okruhů. Jako první je tu kapitola s lingvistickými a literárními pojmy. Je určena studentům studujícím lingvistiku a nejen jím. V jazykovědě a literatuře se objevuje značné množství internacionalismů, s čímž se dá vhodně pracovat během výuky, studenti se nemusí učit nové pojmy, ale vystačí si převážně s těmi, které znají z mateřštiny. Další kapitoly jsou doplněny o další poznatky a hlavně o cvičení na slovní zásobu.

Kapitola adjektiv a verb je také složena z internacionálních výrazů, na něž navazují různá cvičení. V závěru se nachází ještě doplňující cvičení, které nebylo možné přiřadit k předchozím kapitolkám.

Slova internacionální je vhodné ve výuce zařazovat mezi ostatní výrazy jazyka. Tato práce se ale zabývá internacionalismy, proto se ve cvičeních objevují převážně jen tyto výrazy. Cvičení v této práci mohou tedy spíše sloužit jako vzor pro tvorbu cvičení v konkrétní výuce.

Substantiva

Rodové zařazení podstatných jmen

Maskulina – mužský rod					
0	0	0	0	-a	
pán	muž	hrad	stroj	předseda	
				osoby mužského pohlaví	ve vzorku
Feminina – ženský rod					
-a	-e	0	0		
žena	růže	píseň	kost		
		internacionalismy na - áž	malé množství internacionalismů		
Neutra – střední rod					
-o	-e	-e			
město	moře	kuře			
+ internacionalismy na - um	ve vzorku internacionalismů této práce se nevyskytující	ve vzorku internacionalismů této práce se nevyskytující			m

Z této tabulky je zjevné, že nebude těžké dle koncovek určit rod podstatných jmen.

Substantiva v nominativu bez koncovky budou většinou rodu mužského kromě substantiv končících na **-áž**, která řadíme k ženskému rodu vzor *píseň*, popř. podstatná jména zakončená na **-ost**, jež budou patřit k ženskému rodu vzor *kost*.

Substantiva zakončená na **-a** budou buď rodu mužského, nebo ženského, to lze určit dle přirozeného rodu substantiv.

Co se týče substantiv končících na koncovku **-e** byla by situace za normálních podmínek složitější, ale budeme-li brát v úvahu pouze internacionalismy, tak ve většině případů to budou substantiva rodu ženského podle vzoru *růže*, ostatní možnosti se ve vzorku internacionalismů této práce nevyskytují.

Ke střednímu rodu se řadí substantiva končící na **-o (+-um)** dle vzoru *město* a na **-í** dle vzoru *stavení*.

Výjimky

- **gigolo** – mužský rod, vzor *pán*

- jména zakončená na **-us, -os, -es, -is**, u nichž během skloňování odpadá původní latinská nebo řecká koncovka, se řadí buď ke vzoru *pán* (životná), nebo *hrad* (neživotná)²⁶

- přejatá jména na **-um, -on** se skloňují pravidelně podle vzoru *město*, pokud stojí před touto koncovkou souhláska (původní koncovky zůstávají jen v N, A a Vsg.) – např. *datum*, pokud před ní stojí samohláska, tak pro singulár platí viz předchozí a v plurálu kromě N, A a V se objevují tvary podle měkkého vzoru *moře* – např. *muzeum, studium*²⁷

- neutra na **-o**, před kterými je samohláska (*kakao, rádio...*), se skloňují dle vzoru *město*, jen v Gpl. přejímají koncovky podle vzoru *moře*²⁸

- přejatá jména z řečtiny zakončená na **-a**, která se při skloňování rozšiřují o kmenotvornou příponu *-at-*, se skloňují podle vzoru *město*, kromě Gsg, kde se objevuje koncovka *-u*, v N, A a Vsg. zůstává základní tvar - např. *drama, schéma, téma*²⁹

²⁶ HUBÁČEK, JANDOVÁ, SVOBODOVÁ (2002). S. 118.

²⁷ Tamtéž, s. 120.

²⁸ Tamtéž, s. 120.

²⁹ Tamtéž, s. 120.

1 Lingvistické a literární pojmy

<u>Lingvistika</u>	<i>verbum</i>	<i>motto</i>
	<i>vokál</i>	<i>mystika</i>
<i>adjektivum</i>	<i>vokativ</i>	<i>novela</i>
<i>akcent</i>	<i>kondicionál</i>	<i>óda</i>
<i>aktivum</i>		<i>periodikum</i>
<i>akuzativ</i>	<u>Literatura</u>	<i>polemika</i>
<i>dativ</i>	<i>anekdota</i>	<i>reportáž</i>
<i>elipsa</i>	<i>balada</i>	<i>role</i>
<i>femininum</i>	<i>bestseller</i>	<i>román</i>
<i>futurum</i>	<i>dialog</i>	<i>romance</i>
<i>genitiv</i>	<i>drama</i>	<i>sonet</i>
<i>gramatika</i>	<i>element</i>	<i>téma</i>
<i>imperativ</i>	<i>epika</i>	<i>tematika</i>
<i>indikativ</i>	<i>epocha</i>	<i>text</i>
<i>infinitiv</i>	<i>fantastika</i>	<i>utopie</i>
<i>instrumentál</i>	<i>fenomén</i>	
<i>konjunkce</i>	<i>generace</i>	<u>Epochy</u>
<i>konsonant</i>	<i>humor</i>	
<i>maskulinum</i>	<i>humoreska</i>	<i>fašismus</i>
<i>objekt</i>	<i>imaginace</i>	<i>baroko</i>
<i>neutrum</i>	<i>intence</i>	<i>gotika</i>
<i>nominativ</i>	<i>introspekce</i>	<i>idealismus</i>
<i>participium</i>	<i>kánon</i>	<i>klasika</i>
<i>pasivum</i>	<i>koncept</i>	<i>realismus</i>
<i>plurál</i>	<i>kontrast</i>	<i>renesance</i>
<i>prepozice</i>	<i>kultura</i>	
<i>préteritum</i>	<i>legenda</i>	
<i>prézens</i>	<i>leitmotiv</i>	
<i>pronomen</i>	<i>literatura</i>	
<i>singulár</i>	<i>lyrika</i>	
<i>substantivum</i>	<i>metafora</i>	
<i>subjekt</i>	<i>monolog</i>	

2 Povolání, (názvy osob) a oborů

Povolání

vzor pán

architekt - Architekt

asistent - Assistent

barman - Barmann

doktor - Doktor

fotograf – Fotograf

instalatér – Installateur

komik – Komiker

lektor – Lektor

manažer - Manager

masér - Masseur

mechanik - Mechaniker

operátor - Operator

pedagog – Pädagoge

politik - Politiker

premiér - Premier

prezident – Präsident

producent - Produzent

profesor – Professor

psychiatr - Psychiater

psycholog – Psycholog

redaktor - Redakteur

referent - Referent

režisér – Regisseur

student - Student

šéf - Chef

šofér - Chauffeur

technik – Techniker

trenér - Trainer

žonglér – Jongleur

vzor muž

malíř - Maler

primář - Primar

sekretář – Sekretär

vzor předseda

hokejista – Hockeyspieler

policista – Polizist

traktorista – Traktorist

Přechylování

(Movierung)

V češtině se přechyluje nejčastěji pomocí přípony *-ka*. Tato přípona se přidává k mužskému označení. Zde jsou uvedeny příklady mužských povolání a k nim jsou přidána označení ženských příslušnic.

architekt- <i>ka</i>	masér- <i>ka</i>	režisér- <i>ka</i>
asistent- <i>ka</i>	operátor- <i>ka</i>	sekretář- <i>ka</i>
barman- <i>ka</i>	premiér- <i>ka</i>	student- <i>ka</i>
doktor- <i>ka</i>	prezident- <i>ka</i>	šéf- <i>ka</i>
fotograf- <i>ka</i>	primář- <i>ka</i>	šofér- <i>ka</i>
instalatér- <i>ka</i>	producent- <i>ka</i>	trenér- <i>ka</i>
lektor- <i>ka</i>	profesor- <i>ka</i>	žonglér- <i>ka</i>
malíř- <i>ka</i>	redaktor- <i>ka</i>	
manažer- <i>ka</i>	referent- <i>ka</i>	!psychiatr- <i>ička</i>

Všimněte si: V případě zakončení slova na *-k* u mužského rodu, se tato hláska připojením přípony *-ka* mění na *-č*.

komik – komič-*ka*

mechanik – mechnič-*ka*

pedagog – pedagož-*ka*

politik – politič-*ka*

psycholog – psycholož-*ka*

technik – technič-*ka*

Jiný případ nastává u jmen zakončených na *-a*, tam je tato koncovka zcela nahrazena ženskou koncovkou *-ka*.

hokejista – hokejist-*ka*

policista – policist-*ka*

traktorista – traktorist-*ka*

Cvičení

1. Doplňte názvy povolání podle obrázků.

a) Martin je Jeho žena pracuje také jako

b) Sabina je

c) Její přítel Karel je

d) Felix pracuje jako

e) Petra učí na univerzitě, je

f) Štefan pracuje jako

g) Simon je

h) Tom pracuje v restauraci, dělá koktejly, je

2.

a) *Podtrhejte v textu všechna slova, která jsou podobná slovům ve vašem rodném jazyce.*

Jsem Radek Novák, šéf firmy ADAB. Moje asistentka se jmenuje Adéla. Studuje architekturu, chce být architektka.

Mám velkou rodinu. Můj otec je známý politik Pavel Novák, příští rok chce být premiérem. Moje matka je profesorka na univerzitě v Českých Budějovicích, učí pedagogiku. Říká, že chtěla být policistka.

Mám sestru a bratra. Sestra je starší, je už vdaná, žije v Itálii. Pracuje jako lektorka češtiny. Bratr je mladší, je režisér, dělá filmy pro děti, práce ho baví.

Já jsem ženatý, moje žena je masérka. Někdy masíruje i mě, to je prima. Máme dvě děti. Starší Jana by chtěla být malířka. Maluje krásné plakáty. Mladší Klaudie sní o funkci primářky, zatím ale chodí do školy.

b) *Z podtrhaných slov vyberte všechny názvy povolání, napište si je pod sebe v nominativu a ke každému doplňte buď pojmenování ženské, či mužské.*

např. *prezident* *prezidentka*

Řešení

1.

- a) Martin je *doktor*. Jeho žena pracuje také jako *doktorka*.
- b) Sabina je *fotografka*.
- c) Její přítel Karel je *masér*.
- d) Felix pracuje jako *(auto)mechanik*.
- e) Petra učí na univerzitě, je *profesorka (docentka)*.
- f) Štefan pracuje jako *šofér*.
- g) Simon je *žonglér*.
- h) Tom pracuje v restauraci, dělá koktejly, je *barman*.

2.

a) Jsem Radek Novák, šéf firmy ADAB. Moje asistentka se jmenuje Adéla. Studuje architekturu, chce být architektka.

Mám velkou rodinu. Můj otec je známý politik Pavel Novák, příští rok chce být premiérem. Moje matka je profesorka na univerzitě v Českých Budějovicích, učí pedagogiku. Říká, že chtěla být policistkou.

Mám sestru a bratra. Sestra je starší, je už vdaná, žije v Itálii. Pracuje jako lektorka češtiny. Bratr je mladší, je režisér, dělá filmy pro děti, práce ho baví.

Já jsem ženatý, moje žena je masérka. Někdy masíruje i mě, to je prima. Máme dvě děti. Starší Jana by chtěla být malířka. Maluje krásné plakáty. Mladší Klauďie sní o funkci primářky, zatím ale chodí do školy.

b) *šéf* - šéfká, *asistentka* - asistent, *architektka* - architekt, *politik* – politička, *premiér* – premiérka, *profesor* - profesorka, *policistka* - policista, *lektorka* - lektor, *režisér* - režisérka, *masérka* - masér, *malířka* - malíř, *primářka* - primář

3 Město a nákupy

České bankovky - die tschechischen Banknoten

50 korun českých

sv. Anežka česká - 13. Jh.

- česká princezna (heiliggesprochene Klostergründerin und böhmische Prinzessin)

100 korun českých

Karel IV. (Čtvrtý) - 14. Jh. – als „Vater unserer Heimat“ genannt

- římský císař (römischer Kaiser) a český král (böhmischer König)

200 korun českých

Jan Ámos Komenský (Johann Amos Comenius) – 17. Jh.- „Der Lehrer der Nationen“

- filosof (Philosoph), teolog (Theologe), pedagog (Pädagoge)

500 korun českých

Božena Němcová – 19. Jh.

- česká autorka (tschechische Autorin) – ihr bekanntestes Werk „Babička“ (Großmutter)

1000 korun českých

František Palacký – 19. Jh.

- český historik a politik (tschechischer Historiker und Politiker)

2000 korun českých

Ema Destinová – 20. Jh.

- česká sopranistka (tschechische Sopranistin)

- die beste dramatische Sopranistin ihrer Zeit

5000 korun českých

Tomáš Garrigue Masaryk – 20. Jh.

- 1. československý prezident (tschechoslowakischer Präsident)

Ve městě

<u>ubytování</u>	<i>policie</i>	<i>ruina</i>
<i>hostel</i>	<i>univerzita</i>	<i>terasa</i>
<i>hotel</i>		<i>zóna</i>
<i>kemp</i>	<u>nakupování, stravování</u>	
<i>motel</i>	<i>bar</i>	<u>doprava (transport)</u>
<i>penzion</i>	<i>bazar</i>	<i>auto</i>
	<i>bufet</i>	<i>autobus</i>
<u>budovy</u>	<i>drogerie</i>	<i>metro</i>
<i>kaple</i>	<i>pizzeria</i>	<i>benzin</i>
<i>katedrála</i>	<i>restaurace</i>	<i>diesel</i>
<i>kino</i>	<i>supermarket</i>	<i>parkovat</i>
<i>muzeum</i>	<i>tabák</i>	<i>taxi</i>
<i>poliklinika</i>		<i>tiket</i>
<i>pošta</i>	<u>ostatní</u>	<i>traktor</i>
<i>stadion</i>	<i>centrum</i>	<i>trolejbus</i>
<i>synagoga</i>	<i>garáž</i>	
	<i>informace</i>	<u>měna</u>
<u>instituty</u>	<i>lokalita</i>	<i>cent</i>
<i>banka</i>	<i>park</i>	<i>euro</i>
<i>firma</i>	<i>P (parkoviště)</i>	<i>koruna</i>
<i>kancelář</i>	<i>pasáž</i>	

Ve městě se setkáme se spoustou slov internacionálních. Existuje mnoho budov a institutů, které mají ekvivalenty v různých evropských jazycích.

Těchto slov lze využít při popisu cesty apod.

Cvičení vychází z toho, že student zná slova a fráze jako jít, jet, zahrnout/odbočit doprava/doleva, vedle, na a další.

V tomto tématu se nám mohou hodit i jednotky délky a času jako např. *minuta*, *sekunda*, *metr*, *kilometr*

Cvičení

1.

a) *Poslouchajte a čtěte.*

Roman jede autem do Brna. Jeho auto je na diesel. V Brně pracuje v jedné firmě, má tam svou kancelář. Dnes nemůže najít volné parkoviště a tak se musí ptát.

R: „Promiňte, kde je tady nějaké volné parkoviště?“

X: „Nevím, ale tamhle u pošty jsou garáže, možná tam bude volno.“

Jede tedy k poště, tam jsou informace a je tam opravdu volno. Parkuje dnes tam. Pak musí jet metrem do centra, kde je jeho firma. Pracuje celý den. Po práci jde ještě do banky vyměnit si peníze, zítra jede do Rakouska, musí mít eura. Dnes už nejede domů, spí v hotelu. Na večeri jde do restaurace.

b) *Odpovězte na otázky.*

Kam jede Roman?

Kde pracuje?

Kde parkuje?

Čím jede do centra?

Kde si vymění peníze?

Kde dnes spí?

2. *Odpovězte na otázku kde?*

KDE? - získání základní informace
- nácvik lokálu

Kde je Jana? Jana je v

Kde je Patrik? Patrik je na

Kde je Aleš? Aleš je v

Kde je Monika? Monika je v

Kde je Petr? Petr je v

Kde je Lída? Lída je na

3. *Popište vaše město.*

Jaké budovy a místa se nachází ve vašem?

Kam chodíte rád/a?

Kudy chodíte domů, popište cestu, budovy v okolí...

Řešení

2. Jana je v autobuse. Patrik je na poště. Aleš je v autě. Monika je v hotelu. Petr je v kině. Lida je na policii.

4 Volný čas, zájmy, sport

<u>film</u>	<u>hudební nástroj</u>	<i>hokej</i>
<i>kino</i>	(instrument)	<i>jóga</i>
<i>video</i>	<i>cello</i>	<i>jogging</i>
<i>komedie</i>	<i>flétna</i>	<i>raketa</i>
<i>thriller</i>	<i>harfa</i>	<i>sport</i>
<i>tragédie</i>	<i>klarinet</i>	<i>tenis</i>
	<i>kytara</i>	<i>trenér</i>
<u>muzika</u>	<i>saxofon</i>	<i>turista/turistka</i>
<i>folk(ový)</i>	<i>triangl</i>	<i>turistika</i>
<i>jazz(ový)</i>	<i>trumpeta</i>	<i>volejbal</i>
<i>pop(ový)</i>	<i>tuba</i>	
<i>rock(ový)</i>	<i>viola</i>	<u>tanec</u>
<i>klasika (klasický)</i>	<i>violoncello</i>	<i>tancovat</i>
<i>kapela</i>	<i>xylofon</i>	<i>bál</i>
<i>koncert</i>		<i>foxtrot</i>
<i>opera</i>	<u>sport</u>	<i>mazurka</i>
<i>párty</i>	<i>basketbal</i>	<i>polka</i>
<i>program</i>	<i>box</i>	<i>rumba</i>
<i>rádio</i>	<i>dres</i>	<i>samba</i>
<i>symfonie</i>	<i>džudo</i>	<i>tango</i>
	<i>foťbal</i>	<i>waltz</i>
	<i>golf</i>	

Cvičení

1. Ptejte se spolužáků, na jaký hudební nástroj umí hrát.

- spojení **hrát na**

Př. Na jaký hudební nástroj hraješ? *Hraji na flétnu.*

Umiš hrát na kytaru? *Ne, ale umím hrát na saxofon.*

2. Podtrhněte výrazy, které nepatří do skupiny.

a)	polka	rumba	tango	džudo
b)	waltz	basketbal	box	hokej
c)	tragédie	dres	thriller	komedie
d)	tancovat	sportovat	trenovat	filmovat

3. Odpovězte na otázky.

Jaké filmy máš rád?

Jakou muziku rád posloucháš?

Jaký sport děláš ve volném čase?

Kdo provozuje turistiku (osoba provozující turistiku)?

Vyjmenuj kolektivní sporty, které znáš.

Co nosí fotbalisté, hokejisté na sobě?

S čím hraje tenista?

4. Pracujte se slovníkem.

Najděte výrazy pro označení osob provozující tyto sporty:

basketbal

fotbal

hokej

tenis

volejbal

Řešení

2.

a)	polka	rumba	tango	<u>džudo</u>
b)	<u>waltz</u>	basketbal	box	hokej
c)	tragédie	<u>dres</u>	thriller	komedie
d)	tancovat	sportovat	boxovat	<u>filmovat</u>

3.

Turista/turistka provozuje turistiku.

basketbal, fotbal, hokej, volejbal ...

Oni nosí dres.

Tenista hraje s (tenisovou) raketou.

4.

basketbal - basketbalista

fotbal - fotbalista

hokej - hokejista

tenis - tenista

volejbal – volejbalista

5 Nápoje a jídlo

<u>potraviny</u>	<i>aspik</i>	<i>želé</i>
<i>bonbon</i>	<i>čili</i>	
<i>čokoláda</i>	<i>dressing</i>	<u>nápoje</u>
<i>dezert</i>	<i>hamburger</i>	<i>brandy</i>
<i>guláš</i>	<i>jogurt</i>	<i>vodka</i>
<i>knedlík</i>	<i>kakao</i>	<i>whisky</i>
<i>pizza</i>	<i>kebab</i>	<i>drink</i>
<i>salát</i>	<i>mandle</i>	<i>čokoláda</i>
	<i>marmeláda</i>	<i>grog</i>
<u>ovoce, zelenina</u>	<i>nanuk</i>	<i>kakao</i>
<i>ananas</i>	<i>nudle</i>	<i>kapucino</i>
<i>banán</i>	<i>nugát</i>	<i>koktejl</i>
<i>citrón</i>	<i>palačinka</i>	<i>kola</i>
<i>kokos</i>	<i>pyré</i>	<i>koňak</i>
<i>paprika</i>	<i>roláda</i>	<i>likér</i>
<i>rozinky</i>	<i>sendvič</i>	<i>mošt</i>
<i>špenát</i>	<i>sója</i>	<i>sekt</i>
	<i>špagety</i>	<i>alkohol</i>
<u>ostatní</u>	<i>štrúdl</i>	
<i>cigareta</i>	<i>vanilka</i>	

Některé potraviny jsou vážené nebo odměřované, můžete tedy se studenty procvičovat i měrové jednotky.

Např.

gram, kilogram (kilo), dekagram

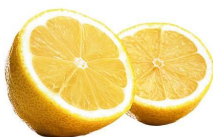
litr, decilitr (deci)

Cvičení

1. *Pojmenujte věci na obrázcích a pak utvořte adjektivum s příponou -ový/-ová/-ové.*

a) -----

b) -----

c) -----

d) -----

e) -----

f) -----

g) -----

h) -----

2. Vyberte vhodné adjektivum ze cvičení 1. a doplňte ho ve správném tvaru do vět.

..... tiramisu je delikatesa.
Dal bych si bonbon.
Jím jogurt.
Koupil jsem si zmrzlinu.
Mám rád tiramisu.
Maminka kupuje jogurty.
Nejlepší zmrzlina je
Po obědě si Katka dá bonbony.

3. Konverzujte se sousedem. Ptejte se a odpovídejte.

Tvořte věty s adjektivy na –ový.

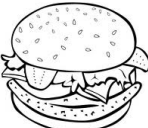
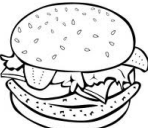

Můžete využít substantiva z předchozího cvičení a následujících slovesa:

dát si, jíst, mít rád, chutnat, být, koupit/kupovat, dostat....

např. Jakou zmrzlinu si dáš? Já si dám vanilkovou zmrzlinu. A jakou si dáš ty?

4. Zahrajte si pexeso. (viz následující strana)

Pexeso

 <p>(ten) bonbon</p>	 <p>der Bonbon</p>	 <p>(ta) pizza</p>	 <p>die Pizza</p>
 <p>(ten) salát</p>	 <p>der Salat</p>	 <p>(ten) banán</p>	 <p>die Banane</p>
 <p>(ten) ananas</p>	 <p>die Ananas</p>	 <p>(ta) paprika</p>	 <p>der Paprika</p>
 <p>(ta) cigareta</p>	 <p>die Zigarette</p>	 <p>(ta) čokoláda</p>	 <p>die Schokolade</p>
 <p>(ten) hamburger</p>	 <p>der Hamburger</p>	 <p>špagety (pl.)</p>	 <p>Spagetti (pl.)</p>
 <p>(ten) koktejl</p>	 <p>der Cocktail</p>	 <p>(ten) citron</p>	 <p>die Zitrone</p>

Řešení

1.

- a) *banán* *banánový/á/é*
- b) *citrón* *citrónový/á/é*
- c) *vanilka* *vanilkový/á/é*
- d) *mandle* *mandlový/á/é*
- e) *rozinka* *rozinkový/á/é*
- f) *ananas* *ananasový/á/é*
- g) *jogurt* *jogurtový/á/é*
- h) *kokos* *kokosový/á/é*

2.

např.

Banánové tiramisu je delikatesa.

Dal bych si mandlový bonbon.

Jím kokosový jogurt.

Koupil jsem si vanilkovou zmrzlinu.

Mám rád jahodové tiramisu.

Maminka kupuje ananasové jogurty.

Nejlepší zmrzlina je citrónová.

Po obědě si Katka dá citrónové bonbony.

6 Státy, kontinenty a lidé

region (m. – die Region) **stát** (Staat) **kontinent** **planeta** (der Planet) - Mars

Státy - Staaten

Amerika /f/ - Amerika

Amerikaner/in – Američan/ka

amerikanisch – americký

Arábie /f/ – Arabien

Araber/in – Arab/ka

arabisch - arabský

Arabisch – arabština /f/

Brazílie /f/– Brasilien

Brasilianer/in – Brazilec/ Brazilka

brasilianisch – brazilský

Indie /f/– Indien

Inder/in – Ind/ka

indisch – indický

Itálie /f/- Italien

Italiener/in – Ital/ka

italienisch – italský

Italienisch – italština /f/

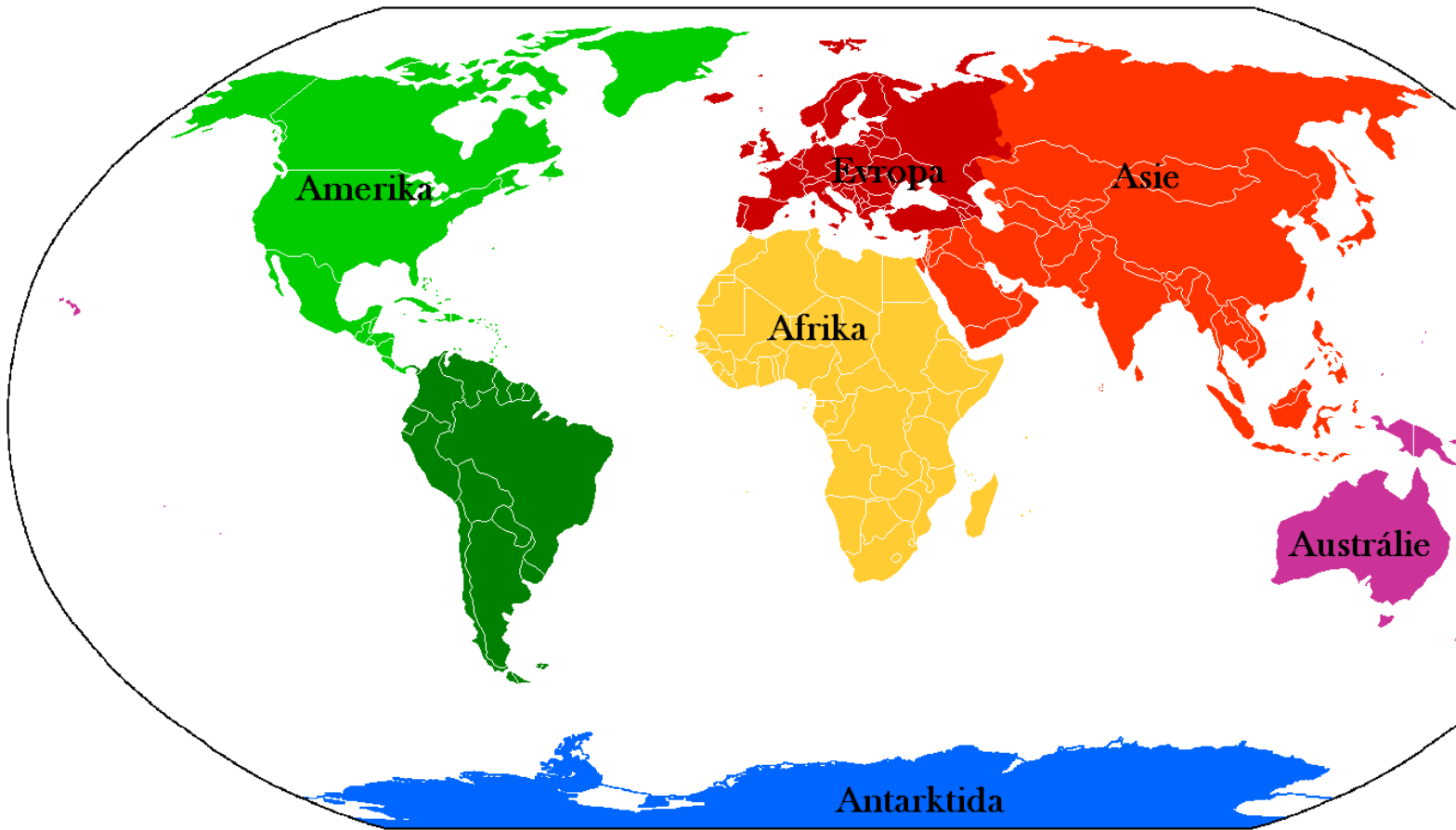
Ukrajina (f) – Ukraine

Ukrainer/in – Ukrajinec/Ukrajinka

ukrainisch – ukrajinský

Ukrainisch – ukrajínština /f/

Kontinenty
Kontinente

Afrika /f/ - Afrika

Afrikaner(in)- Afričan(ka)

afrikanisch – africký

Amerika /f/ - Amerika

Amerikaner(in) – Američan(ka)

amerikanisch – americký

Antarktida /f/ - Antartika

antarktisch – antarktický

Asie /f/ - Asien

Asiat(in) – Asiat(ka)

asiatick – asijský

Austrálie /f/ - Australien

Australier(in) – Australan(ka)

australisch – australský

Evropa /f/ - Europa

Europäer(in) – Evropan(ka)

europäisch - evropský

Jména zemí a kontinentů

Rusko, Polsko

Turecko, Německo

Anglie, Asie, Austrálie

Kuba, Afrika, Evropa, Amerika

Jména obyvatel zemí a kontinentů (přechylování viz kapitola povolání)

Čech, Rus

Slovák, Polák

Angličan, Kanad'an

Ukrajinec, Korejec

Adjektiva od národností, adverbia od národností po slovesech, jednoslovná označení pro jazyk

český – česky – čeština

řecký – řecky – řečtina

německý – německy – němčina

Cvičení

1. *Doplňte název státu ve správném tvaru.*

- a/ Na prázdniny jedu do..... (Arábie)
b/ Petra bydlí v (Brazílie)
c/ Marcel je z (Amerika)
d/ Jedu přes (Ukrajina)
e/ Chtěl/a bych žít v(Itálie)
f/ je pěkná země. (Indie)

2. a) *Přiřaďte vlajky ke státům.*

Itálie ---

Amerika ---

Brazílie ---

Indie ---

Arábie ---

b) Doplňte genitiv a pak příslušné adjektivum státu. (použijte státy ze cvičení a) + *název státu, ve kt. se nacházíte.*

Vzor: *To je vlajka **Brazílie**. **Brazilská** vlajka se mi líbí.*

- A. To je vlajka vlajka se mi líbí.
B. To je vlajka vlajka se mi líbí.
C. To je vlajka vlajka se mi líbí.
D. To je vlajka vlajka se mi líbí.
E. To je vlajka vlajka se mi líbí.
F. To je vlajka vlajka se mi líbí.

3. *Doplňte chybějící údaje do tabulky.*

stát	muž	žena
	Američan	
Brazílie		
		Indka
	Arab	
Ukrajina		

4. *Doplňte do mapy názvy světadílů.*

5. Doplňte do vět adjektiva a název obyvatel příslušného kontinentu.

Na a _____ kontinentě žijí _____.

Na a _____ kontinentě žijí _____.

Na a _____ kontinentě žijí _____.

Na e _____ kontinentě žijí _____.

Na a _____ kontinentě žijí _____.

6. Konverzujte se sousedem.

Na jakém kontinentě žijete?

Na jakém byste chtěli/nechtěli žít?

Znáte-li nějakého příslušníka jiného kontinentu, můžete o něm říci pár vět.

Na kterém jiném kontinentě jste již byl/a?

Řešení

1. do Arábie, v Brazílii, z Ameriky, přes Ukrajinu, v Itálii, Indie

2.

a) A. To je vlajka *Ameriky*. *Americká* vlajka se mi líbí. B. To je vlajka *Itálie*. *Italská* vlajka se mi líbí. C. To je vlajka *Indie*. *Indická* vlajka se mi líbí. D. To je vlajka *Arábie*, *Arabská* vlajka se mi líbí. E. To je vlajka *Brazílie*. *Brazílská* vlajka se mi líbí.

3.

stát	muž	žena
<i>Amerika</i>	Američan	<i>Američanka</i>
Brazílie	<i>Brazilec</i>	<i>Brazilka</i>
<i>Indie</i>	<i>Ind</i>	Indka
<i>Arábie</i>	Arab	<i>Arabka</i>
<i>Ukrajina</i>	<i>Ukrajinec</i>	<i>Ukrajinka</i>

4. Amerika, Antarktida, Evropa, Afrika, Asie, Austrálie

5. Na *americkém* kontinentě žijí *Američani*. Na *evropském* kontinentě žijí *Evropani*. Na *africkém* kontinentě žijí *Afričani*. Na *australském* kontinentě žijí *Australani*.

7 U doktora

nemoci

Aids

alergie

angína

ekzém

infarkt

infekce

migréna

problém

trauma

virus

léčba, medikamenty

antibiotikum

antikoncepce

dieta

injekce

dezinfekce

infúze

medicína

morfium

narkóza

operace

plomba

recept

rehabilitace

rentgen

sérum

tableta

terapie

vitamín

ostatní

pacient

ordinace

poliklinika

doktor/ka

chirurg

doktor

hygiena

kondice

nerv

orgán

organismus

primář

Cvičení

1. *Která slova se k sobě hodí? Pospojte*

narkóza	pacient
poliklinika	tableta
dezinfekce	terapie
recept	infekce
angína	antibiotikum
doktor	chirurg
migréna	operace

2. *Které mezinárodní názvy nemocí znáte? Jmenujte.*

3. *Doplňte slova v závorkách ve správném tvaru.* (nácvik feminin podle vzoru žena)

- a) Petra drží (*dieta*)
- b) Moderní umí zázraky. (*medicína*)
- c) Petr má jen jeden zub s (*plomba*)
- d) V Indii se příliš nedbá na (*hygiena*)
- e) Pacient je pod (*narkóza*)
- f) Anna bere tablety proti (*migréna*)

Řešení

1. migréna – terapie, narkóza – operace, poliklinika – chirurg, dezinfekce – infekce, recept – tableta, angína – antibiotikum, doktor – pacient

2. např. Aids, angína, HIV, alergie, ekzém, infarkt, migréna, trauma

3.

a) Petra drží *dietu*.

b) Moderní *medicína* umí zázraky.

c) Petr má jen jeden zub s *plombou*.

d) V Indii se příliš nedbá na *hygienu*.

e) Pacient je pod *narkózou*.

f) Anna bere tablety proti *migréně*.

8 Fauna a flora

antilopa

gazela

gorila

hyena

jaguár

kakadu

kobra

krokodýl

lama

leopard

orangutan

panda

panter

pavián

puma

šakal

šimpanz

tygr

zebra

zoo

žirafa

astra

chryzantéma

narcis

orchidej

Cvičení

1. *Přiřaďte uvedená slova k výrazům fauna a flora + přiřipšte názvy rostlin a zvířat, která dále znáte.*

gorila hyena jaguár orchidej kobra krokodýl
leopard chryzantéma orangutan panda
šimpanz astra tygr zebra žirafa narcis

Fauna

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Flora

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Řešení

1. **fauna** – *gorila, hyena, jaguár, kobra, krokodýl, leopard, orangutan, žirafa, zebra, tygr, panda, šimpanz*

flora – *orchidej, chryzantéma, astra, narcis*

Adjektiva

adjektiva - vzor jarní

aktivní

atraktivní

diskrétní

elegantní

geniální

individuální

infekční

inteligentní

kolektivní

komplexní

konstantní

legální

moderní

negativní

normální

objektivní

originální

moderní

pasivní

perfektní

pozitivní

sociální

solidní

sterilní

subjektivní

Antonyma

aktivní x pasivní

diskrétní x indiskrétní

legální x ilegální

objektivní x subjektivní

pasivní x aktivní

pozitivní x negativní

sociální x asociální

Adjektiva – vzor mladý/mladá/mladé

» přípona *-cký/-cká/-cké*

automatický

cholerický

praktický

epický

identický

sangvinický

erotický

idiomatický

technický

flegmatický

lyrický

historický

melancholický

automat-**ik-a** → automat-i-**c-ky**

ep-**ik-a** → ep-i-**c-ky**

erot-**ik-a** → erot-i-**c-ky**

idiom-at-**ik-a** → idiom-at-i-**c-ky**

lyr-**ik-a** → lyr-i-**c-ky**

techn-**ik-a** → techn-i-**c-ky**

flegmat-**ik** → flegmat-i-**c-ky**

choler-**ik** → choler-i-**c-ky**

melanchol-**ik** → melanchol-i-**c-ky**

sangvin-**ik** → sangvin-i-**c-ky**

prakt-**ik** → prakt-i-**c-ky**

! ident-**it-a** → ident-i-**c-ky**

» od názvů států a světadílů (přípona *-ský/-ská/-ské*, popř. *-cký/-cká/-cké*)

africký

australský

italský

americký

balkánský

ruský

arabský

evropský

asijský

holandský

Afrik-*a* → afri-**c**-*ký*

Amerik-*a* → ameri-**c**-*ký*

Aráb-*ie* → arab-*ský*

Asi-*e* → asij-**j**-*ský* (!)

Austrál-*ie* → austral-*ský*

Balkán → balkán-*ský*

Evrop-*a* → evrop-*ský*

Holand-*ska* → holand-*ský*

Itál-*ie* → ital-*ský*

Ru-**š**-*ko* → ru-**š**-*ký*

pozn.: Přípona *-cký* je okrajová varianta přípony *-ský*.

» jména vlastností utvořená ze substantiv pomocí přípony **–ový/–ová/–ové**

<i>ananasový</i>	<i>kokosový</i>	<i>paprikový</i>
<i>banánový</i>	<i>koňakový</i>	<i>porcelánový</i>
<i>citrónový</i>	<i>mandlový</i>	<i>rozinkový</i>
<i>čokoládový</i>	<i>marmeládový</i>	<i>vanilkový</i>
<i>jogurtový</i>	<i>nudlový</i>	atd.
<i>kakaový</i>	<i>nugátový</i>	

Pozn.: *Koncovky substantiv **zcela odpadají** a jsou nahrazeny příponou **–ový/–ová/–ové**.*

ananas-0 → ananas-ový

banán-0 → banán-ový

citrón-0 → citrón-ový

jogurt-0 → jogurt-ový

kokos-0 → kokos-ový

koňak-0 → koňak-ový

nugát-0 → nugát-ový

porcelán-0 → porcelán-ový

čokolád-*a* → čokolád-ový

kaka-*o* → kaka-ový

mandl-*e* → mandl-ový

marmelád-*a* → marmelád-ový

nudl-*e* → nudl-ový

paprik-*a* → paprik-ový

rozink-*a* → rozink-ový

vanilk-*a* → vanilk-ový

Cvičení

1. Doplňte antonyma.

- a) Interference je transfer. (pozitivní)
- b) chování odporuje společenským zákonům. (sociální)
- c) Svobodovi zůstali raději (aktivní)
- d) Pašování drog je (legální)
- e) Nemůže mít názor. (subjektivní)

2. Odpovězte na otázky.

Na kterém kontinentě žijí černoši?

Jaký prezident byl Bill Clinton?

Jakým jazykem se mluví na východě Evropy?

Na jakém kontinentě se nacházíme?

Který poloostrov vypadá jako bota?

Jeden slaný sýr se jmenuje podle jednoho evropského poloostrova, který?

Na jakém kontinentě se nachází Indie?

Řešení

1.

- a) Interference je *negativní* transfer.
- b) *Asociální* chování odporuje společenským zákonům.
- c) Svobodovi zůstali raději *pasivní*.
- d) Pašování drog je *ilegální*.
- e) Nemůže mít *objektivní* názor.

2. na africkém, americký, ruským jazykem, na evropském, italský, balkánský sýr, na asijském

Verba

vzor kupovat

<i>absolvovat</i>	<i>masírovat</i>	<i>telefonovat</i>
<i>diktovat</i>	<i>montovat</i>	<i>flirtovat</i>
<i>existovat</i>	<i>ordinovat</i>	<i>mailovat</i>
<i>faxovat</i>	<i>organizovat</i>	<i>malovat</i>
<i>instalovat</i>	<i>reagovat</i>	<i>parkovat</i>
<i>investovat</i>	<i>riskovat</i>	<i>plánovat</i>
<i>kontrolovat</i>	<i>rezervovat</i>	
<i>kopírovat</i>	<i>sterilizovat</i>	

- pomocí kmenotvorné přípony **-ova-** se slova cizího původu začleňují do českého jazykového systému, je to přípona produktivní

absolv - **ier-en** → absolv-*ova-t*

dikt-**ier-en** → dikt-*ova-t*

exist-**ier-en** → exist-*ova-t*

invest-**ier-en** → invest-*ova-t*

mont-**ier-en** → mont-*ova-t*

ordin-**ier-en** → ordin-*ova-t*

organis-**ier-en** → organiz-*ova-t*

reag-**ier-en** → reag-*ova-t*

risk-**ier-en** → risk-*ova-t*

reserv-**ier-en** → rezerv-*ova-t*

sterilis-**ier-en** → steriliz-*ova-t*

telefon-**ier-en** → telefon-*ova-t*

install-**ier-en** → instal-*ova-t*

kontroll-**ier-en** → kontrol – *ova-t*

pozn.: V češtině není důvod zdvojit hlásky, proto tam, kde v němčině je například zdvojené *l* (viz výše), má čeština jen jedno.

! kop-**ier-en** → kopí-*ova-t*

mas-**ier-en** → masí-*ova-t*

fax-**en** → fax-*ova-t*

flirt-**en** → flirt-*ova-t*

mal-**en** → mal-*ova-t*

mail-**en** → mail-*ova-t*

park-**en** → park-*ova-t*

plan-**en** → plán-*ova-t*

Cvičení

1. Tvořte verba k daným substantivům.

- a) sport _____
- b) telefon _____
- c) protest _____
- d) risk _____
- e) kontrola _____
- f) fax _____
- g) plán _____

2. Konjugace sloves na –ovat.

- a) Petr (*sportovat*)
- b) Anna s Adamem. (*flirtovat*)
- c) (já) plán města. (*kopírovat*)
- d) Eva s Dominikem výlet. (*plánovat*)
- e) (my) Windows. (*instalovat*)
- f) Ty naše úkoly. (*kontrolovat*)

Řešení

1. *sportovat, telefonovat, protestovat, riskovat, kontrolovat, faxovat, plánovat*

2. Petr **sportuje**. Anna **flirtuje** s Adamem. **Kopíruji** plán města. Eva s Dominikem **plánují** výlet.

Instalujeme Windows. Ty **kontroluješ** naše úkoly.

3. Kluci *flirtují* s Annou. Ne, kluci *flirtovali* s Danou.

Instalatér *instaluje* vodovod. Ne, instalatér *instaloval* pračku.

Investoval jsi do toho projektu? Ne, *investuji* do akcií.

Kontrolujete správnou funkci počítače. Ne, *kontrolovali jsme* správnou funkci topení.

Kopíruji skripta. Ne, *kopírovala jsem* knihu.

Adéla *mailuje* Maxovi. Ne, ona *mailovala* nám.

Ty *plánuješ* nový projekt? Ne, já *jsem plánoval* výlet.

Studentka *reaguje* velmi rychle. Ne, ona *reagovala* pomalu.

Cvičení – různé

1. Doplňte správný český ekvivalent ve správné formě, zkontrolujte se slovníkem nebo na základě slyšeného od lektora.

Sabrina je (Ingenieurin) z (England). Pracuje jako (Assistentin) ve (Filiale) jedné německé (Firma). Mluví anglicky, německy a také česky. Její (Partner) je Čech. Do práce jezdí (mit dem Auto). (Parken) před (Firma). Do práce nosí (Kostüm).

Denně (telefonieren, mailen und faxen) s (Klient pl.) a (Partner pl.) z Německa. (Planen) (Projekt pl.) a (Konferenz pl.). Spravuje (Internetportal). Dělá také (Faktur pl.). (Kopieren) různé (Material pl.) a (Investoren kontaktieren).

Její (Chef) je také (Ingenieur), je z Německa. Má mnoho práce, účastní se (Konferenz pl.), (kontrollieren) a (Pläne korrigieren) svých (Partner pl.). Sabrina mu pomáhá s jeho prací.

2. Napište příběh o sobě, použijte co nejvíce internacionalismů.

např. student, univerzita, kde?, auto, autobus, metro, studovat +Akk ...

3. Uved'te substantiva ve správném tvaru, vyberte správnou předložku. (nácvik předložkových pádů)

Julie parkuje **před, v** (kino; centrum; muzeum; park; garáž).

Markus jede autem/metrem **do, na, k, přes** (banka; pošta; Itálie; kino; univerzita; park).

Novákoví plánují cestu **do, z, na** (Anglie; Evropa; Island; Asie; Afrika).

Rezervuji lístky **na, pro** (docent Braun; koncert; konference; profesorka).

Řešení

1. Sabrina je inženýrka z Anglie. Pracuje jako asistentka ve filiálce jedné německé firmy. Mluví anglicky, německy a také česky. Její partner je Čech. Do práce jezdí autem. Parkuje před firmou. Do práce nosí kostým.

Denně telefonuje, mailuje a faxuje s klienty a partnery z Německa. Plánuje projekty a konference. Spravuje internetový portál. Dělá také faktury. Kopíruje různé materiály a kontaktuje investory.

Její šéf je také inženýr, je z Německa. Má mnoho práce, účastní se konferencí, kontroluje a koriguje plány svých partnerů. Sabrina mu pomáhá s jeho prací.

3.

Julie parkuje před kinem; v centru; před muzeem; před parkem/v parku; v garáži.

Markus jede autem/metrem do banky/ k bance; na poštu/k poště; do Itálie/přes Itálii; do kina/ke kinu; do parku/k parku/přes park.

Novákovi plánují cestu do Anglie/z Anglie; do Evropy/z Evropy; na Island/z Islandu; do Asie/z Asie; do Afriky/z Afriky.

Rezervují lístky pro docenta Brauna; na koncert; na konferenci; pro profesorku.

Závěr

Tato práce se zabývá slovní zásobou se specifickým příznakem mezinárodních pojmenování. Protože je to práce zaměřená na češtinu jako cizí jazyk pro německé rodilé mluvčí učící se česky, snažila jsem se vyhledávat podobná slova mezi češtinou a němčinou, která by se dala využít v této konkrétní cizojazyčné výuce.

Slovník internacionalismů, který se nachází v závěru této práce vznikl tak, že jsem ze slovníčků v učebnicích češtiny pro cizince (viz použitá literatura) vybírala jednotlivé internacionalismy. Některé internacionalismy jsem nasbírala i během hospitací v kurzech češtiny pro cizince na Keplerově univerzitě v Linci, kde jsem strávila tři měsíce v zimním semestru 2009/2010.

Dále bylo nutné vyhledat vědecké publikace zabývající se tematikou slov internacionálních. Jak jsem posléze zjistila, neexistuje příliš mnoho děl týkajících se čistě této problematiky, protože téma internacionalismů leží na rozmezí několika vědeckých disciplín. Bylo tedy nutné hledat informace v různých jazykových, didaktických a jiných příručkách.

Jedna z kapitol této práce pojednává i o Společném evropském referenčním rámci pro jazyky, který dnes ovlivňuje cizojazyčnou výuku po celé Evropě. SERR vymezuje dovednosti a znalosti, jimž se mají studenti učit, stanovuje obecně také obsahy učiva. V této souvislosti vznikly práce jako *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A1*, *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A2* a další. V těchto příručkách se autoři pokusili vymezit obsah výuky češtiny pro cizince. Najdeme v nich pro nás podstatné vymezení slovní zásoby, ale také gramatiky, již si mají studenti osvojit, aby dosáhli požadované jazykové úrovně.

Užití internacionalismů ve výuce nemá bohužel jen pozitivní účinky, proto jsem věnovala jednu kapitolu možným rozdílům a tomu, jak lze odstraňovat chyby, které vlivem odlišností jazyků vznikají. Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na nejzákladnější mezinárodní slova, tzv. „zrádná slova“. Jsou to taková slova, která se na první pohled zdají být shodná mezi oběma jazyky, nebezpečí ale tkví v posunutých, přebývajících či chybějících významech jednotlivých slov oproti jazyku mateřskému. Ve výuce češtiny pro cizince je potřeba klást na tato slova zvýšený důraz a dávat je do správných kontextů.

Co se týče této práce a její praktické části, chtěla bych upozornit, že se nejedná o souvislou učebnici češtiny pro cizince. Slova a cvičení, která se zde objevují mají být

jen doplňkovou součástí jazykové výuky. Slovní zásoba jednotlivých kapitol je jen rozšiřujícím materiálem dílčích témat, se kterými se mohou studenti v cizojazyčné výuce potýkat.

Ve cvičeních jsem se snažila procvičovat přednostně uvedená slova internacionální, což nebyl úkol zrovna nejjednodušší, protože internacionalismy představují jen omezený okruh celkové slovní zásoby. U uvedených témat je třeba znát i další slova, a samozřejmě mít i gramatické, syntaktické, stylistické a jiné jazykové znalosti. Tudíž bych pro výuku viděla jako přínosnější spojení slov internacionálních se slovy čistě nacionálními a jejich společný nácvik, tak jak to řeší běžné cizojazyčné učebnice. Jen s tím rozdílem, že je vhodné věnovat slovům internacionálním více pozornosti a využívat jejich motivačního potenciálu. Zároveň je nutné upozornovat na jejich možné odchylky od mateřštiny, aby nedocházelo ke zbytečným chybám vlivem interference.

Na závěr této práce bych chtěla popřát všem lektorům češtiny pro cizince hodně zdarů ve výuce a studentům spoustu příjemných chvil s českým jazykem.

Použitá literatura

Angewandte Linguistik: Ein Lehrbuch (2007). Karlfried Knapp et al. [Hrsg.]. 2., überarb. u. erweit. Aufl. Tübingen: A. Francke Verlag. 644 S. ISBN 13:978-3-8252-8257-2.

BAUSCH, Karl-Richard, CHRIST, Herbert, KRUMM, Hans-Jürgen (2003). *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. 4., vollständig neu bearb. Aufl. Tübingen: A. Francke Verlag. 655 S. ISBN 3-7720-1788-6.

BIDLAS, CONFORTIOVÁ, TURZÍKOVÁ (2005). *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A2*. Praha: MŠMT ČR. <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>. (14.9.2010).

BRAUN, P., SCHAEDEER, B., VOLMERT, J. (1990). *Internationalismen: Studien zur interlingualen Lexikologie und Lexikographie*. Tübingen: Niemeyer. 193 S. ISBN 3-484-31102-9.

BUTZKAMM, Wolfgang (2002). *Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts*. 3., neubearb. Aufl. Tübingen: A. Francke Verlag. 322 S. ISBN 3-7720-1750-9.

ČERMÁK, Frentišek, FILIPEC, Josef (1985). *Česká lexikologie*. Praha: Academia.

ČERNÝ, Jiří (1998). *Úvod do studia jazyka*. Olomouc, Rubico. ISBN 80-85839-24-5.

Češi a Němci: Dějiny – kultura – politika (2002). 2. vyd. Praha: Paseka. 480 s. ISBN 80-7185-482-4.

DECKE-CORNILL, Helen, KÜSTER, Lutz (2010). *Fremdsprachendidaktik*. Tübingen: Narr Francke Attempto. 291 S. ISBN 978-3-8233-6474-0.

Deutsch als Zweit- und Fremdsprache: Methoden und Perspektiven einer akademischen Disziplin (1995). N. Dittmar, M. Rost-Roth [Hrsg.]. Frankfurt am Main: Peter Lang. 316 S. ISBN 3-631-48365-1.

Deutsche und tschechische Dialekte im Kontakt (2003). A. Greule, M. Nekula [Hrsg.]. Wien: Edition Praesens. 100 S. ISBN 3-7069-0200-1.

EGGERT, Sylvia (1991). *Wortschatz ordnen - aber wie?: Überlegungen zu Lexiksystematisierung und -differenzierung im Fremdsprachenunterricht Deutsch*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 175 S. ISBN 3-631-43833-8.

FILIPEC, Josef, ČERMÁK, František (1985). *Česká lexiologie*. Praha: Academia. 281s.

FLEISCHER, Wolfgang, BARZ, Irmhild (1995). *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. 2. durchgesehene und ergänz. Aufl. Tübingen: Niemeyer. 382 S. ISBN 3-484-10682-4.

HÁDKOVÁ, LÍNKOVÁ, VLASÁKOVÁ (2005). *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A1*. Praha: MŠMT ČR. <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>. (14.9.2010).

Handbuch Fremdsprachendidaktik (2010). W. Hallet, F. G. Königs [Hrsg.]. Seelze: Kallmeyer und Klett. 399 S. ISBN 978-3-7800-1053-7.

HENDRICH, Josef a kol. (1988). *Didaktika cizích jazyků*. Praha: SPN. 498 s.

HÖPPNEROVÁ, Věra (2006). *Zrádná slova v němčině*. Praha: Ekopress. 255 s. ISBN 80-86119-68-8.

HUBÁČEK, Jaroslav, JANDOVÁ, Eva, SVOBODOVÁ, Jana (2002). *Čeština pro učitele*. 3 vyd. Opava: Vade mecum bohemiae. 323 s. ISBN 80-86041-30-1.

HUNEKE, Hans–Werner, STEINIG, Wolfgang (2010). *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*. 5., neu bearb. und erweít. Aufl. Berlin: Erich Schmidt Verlag. 306 S. ISBN 978-3-503-12203-5.

CHODĚRA, Radomír (2006). *Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru*. Praha: Academia. 209 s. ISBN 80-200-1213.

Lernerlexikographie und Wortschatzerwerb im Fremdsprachenunterricht (2002). B. Pröll, Ch. Ollivier [Hrsg.]. Wien: Edition Praesens. 198 S. ISBN 3-7069-0166-8.

LUTZEIER, Peter Rolf (1995). *Lexikologie: ein Arbeitsbuch*. Tübingen: Stauffenburg. 167 S. ISBN 3-86057-270-9.

MARVAN, Jiří (2004). *Brána jazykem otvíraná aneb O češtině světové*. Praha: Academia. 433 s. ISBN 80-200-0932-9.

Písenné zkoušky z cizího jazyka a Společný evropský referenční rámec (2007). M. Hádková, G. Balowska. Praha: Univerzita Karlova. 239 s. ISBN 978-80-901947-8-6.

Praxis des neusprachlichen Unterrichts (1984). 31. Jahrgang 1984 (Januar–März). Dortmund: Verlag Lambert Lensing. ISBN 3-559-50841-X.

Průruční mluvnice češtiny (2003). Praha: Lidové noviny. 799 s. ISBN 80-7106-134-4.

ROCHE, Jörg (2008). *Fremdsprachenerwerb Fremdsprachendidaktik*. 2., überarb. u. erweít. Aufl. Tübingen: A. Francke. 286 S. ISBN 978-3-8252-2691-6.

RÖMER, Christine, MATZKE, Brigitte (2005). *Lexikologie des Deutschen: Eine Einführung*. 2., aktualisier. und ergänz. Aufl.. Tübingen: Gunter Narr. 236 S. ISBN 3-8233-6128-7.

SELIMI, Maxhi (2010). *Wortschatzarbeit konkret: Eine didaktische Ideenbörse für alle Schulstufen*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren. 190 S. ISBN 978-3-8340-0663-9.

SCHIPPAN, Thea (1992). *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Niemeyer. 306 S. ISBN 3-484-73002-1.

SCHLAEFER, Michael (2009). *Lexikologie und Lexikographie. Eine Einführung am Beispiel deutscher Wörterbücher*. 2., durchgesehene Aufl. Berlin: Erich Schmidt. 199 S. ISBN 978-3-503-098637.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky: Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme (2002). Olomouc: Univerzita Palackého. 267 s. ISBN 80-244-0404-4.

STORCH, Günther (1999). *Deutsch als Fremdsprache: eine Didaktik*. München: Wilhelm Fink. 367 S. ISBN 3-7705-3408-5.

TELLING, Rudolf (1987). *Französisch im deutschen Wortschatz: Lehn- und Fremdwörter aus acht Jahrhunderten*. 2. Aufl. Berlin: Volk und Wissen. 120 S. ISBN 3-06-521804-6.

ULRICH, Winfried (2007). *Wörter, Wörter, Wörter: Wortschatzarbeit im muttersprachlichen Deutschunterricht*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren. 303 S. ISBN 3-8340-0171-6.

Ústní zkoušky z cizího jazyka a Společný evropský referenční rámec (2006). M. Hádková, G. Balowska. Praha: Univerzita Karlova. 206 s. ISBN 80-901947-6-1.

Vybrané problémy výuky češtiny jako cizího jazyka (2009). M. Hrdlička, J. Lukášová. Plzeň: Západočeská univerzita. ISBN 978-80-7043-765-0. [CD-ROM].

Učebnice

AIGNER, Alena, GRUBER, Olga (2004). *Tschechisch anders neu: Kommunikatives Lehrbuch für Anfänger*. České Budějovice: Typodesign. 167 s. ISBN 80-7040-696-8.

FROULÍKOVÁ, Lenka (2008). *Adam a Eva v českém ráji: Učebnice češtiny pro cizince – začátečníky*. Praha: Academia. 163 s. ISBN 978-80-200-1673-7.

MAIDLOVÁ, Jana, NEKULA, Marek (2007). *Tschechisch - kommunikativ 1*. Stuttgart: Schmetterling Verlag. 174 S. ISBN 3-89657-860-X.

MAIDLOVÁ, Jana, NEKULA, Marek (2007). *Tschechisch - kommunikativ 2*. Stuttgart: Schmetterling Verlag. 224 S. ISBN 3-89657-861-8.

Slovníky

BUßMANN, Hadumod (2008). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. 4., durchgesehene und bibliogr. ergänz. Aufl. Stuttgart: Alfred Körner. 816 S. ISBN 978-3-520-45204-7.

Duden - Deutsches Universalwörterbuch (2003). 5. Aufl. Mannheim: Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus AG. [CD-ROM].

Metzler Lexikon Sprache (2005). H. Glück [Hrsg.]. 3., neubearb. Aufl. Stuttgart: J.B. Metzler. 782 S. ISBN 978-3-476-02056-7.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (2007). 4. vyd. Praha: Academia. 647 s. ISBN 978-80-200-1347-7.

ULRICH, Winfried (2002). *Wörterbuch linguistische Grundbegriffe*. 5., völlig neu bearb. Aufl. Stuttgart: Gebrüder Borntraeger. 351 S. ISBN 3-443-03111-0.

Akademické práce

ÜMIT, Özen (1999). *Internationalismen. Dissertation*. Siegen: Universität GH Siegen.
http://www.ub.uni-siegen.de/pub/diss/fb3/2000/oezen_uemit/oezen_uemit.pdf.

Internetové odkazy

http://de.wikipedia.org/wiki/Internationalismus_%28Sprache%29. [12.9.2010]

<http://www.czechstepbystep.cz>

<http://www.msmt.cz>.

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/evropske-jazykove-portfolio>.

Přílohy

Tab. 1 Společné referenční úrovně: sebehodnocení³⁰

		A1	A2	B1
Porozumění	Poslech	Rozumím známým slovům a zcela základním frázím týkající se mé osoby, mé rodiny a bezprostředního konkrétního okolí, pokud lidé hovoří pomalu a zřetelně.	Rozumím frázím a nejběžnější slovní zásobě vztahující se k oblastem, které se mě bezprostředně týkají (např. základní informace o mně a mé rodině, o nakupování, místopisu, zaměstnání). Dokážu pochopit smysl krátkých jasných jednoduchých zpráv a hlášení.	Rozumím hlavním myšlenkám vysloveným spisovným jazykem o běžných tématech, se kterými se setkáváme v práci, ve škole, ve volném čase atd. Rozumím smyslu mnoha rozhlasových a televizních programů týkajících se současných událostí nebo témat souvisejících s oblastmi mého osobního či pracovního zájmu, pokud jsou vysloveny poměrně pomalu a zřetelně.
	Čtení	Rozumím známým jménům, slovům a velmi jednoduchým větám, například na vývěškách, plakátech nebo v katalozích.	Umím číst krátké jednoduché texty. Umím vyhledat konkrétní předvídatelné informace v jednoduchých každodenních materiálech, např. v inzerátech, prospektech, jídelních listcích a jízdních řádech. Rozumím krátkým jednoduchým osobním dopisům.	Rozumím textům, které obsahují slovní zásobu často užívanou v každodenním životě nebo které se vztahují k mé práci. Rozumím popisům událostí, pocitů a přání v osobních dopisech.

³⁰ Společný evropský referenční rámec pro jazyky (2002), s.26.

Mluvení	Ústní interakce	Umím se jednoduchým způsobem domluvit, je-li můj partner ochoten zopakovat pomaleji svou výpověď nebo ji přeformulovat a pomoci mi formulovat, co se snažím říci. Umím klást jednoduché otázky a na podobné otázky odpovídat, pokud se týkají mých základních potřeb nebo jde-li o věci, jež jsou mi důvěrně známé.	Umím komunikovat v jednoduchých běžných situacích vyžadujících jednoduchou přímou výměnu informací o známých tématech a činnostech. Zvládnou velmi krátkou společenskou konverzaci, i když obvykle nerozumím natolik, abych konverzaci sám/sama dokázal/a udržet.	Umím si poradit s většinou situací, které mohou nastat při cestování v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Dokážu se bez přípravy zapojit do hovoru o tématech, která jsou mi známá, o něž se zajímám nebo která se týkají každodenního života (např. rodiny, koníčků, práce, cestování a aktuálních událostí).
	Samostatný ústí projev	Umím jednoduchými frázemi a větami popsat místo, kde žiji, a lidi, které znám	Umím použít řadu frází a vět, abych jednoduchým způsobem popsal/a svou vlastní rodinu a další lidi, životní podmínky, dosažené vzdělání a své současné nebo předchozí zaměstnání.	Umím jednoduchým způsobem spojovat fráze, abych popsal/a události a své zážitky, sny, naděje, cíle. Umím stručně odůvodnit a vysvětlit své názory a plány. Umím vyprávět příběh nebo přiblížit obsah knihy či filmu a vylíčit své reakce.
Psaní	Písenný projev	Umím napsat stručný jednoduchý text na pohlednici, například pozdrav z dovolené. Umím vyplnit formuláře obsahující osobní údaje, například jméno, národnost a adresu při přihlašování do hotelu.	Umím napsat krátké jednoduché poznámky a zprávy týkající se mých základních potřeb. Umím napsat velmi jednoduchý osobní dopis, například poděkování.	Umím napsat jednoduché souvislé texty na témata, která dobře znám nebo která mě osobně zajímají. Umím psát osobní dopisy popisující zážitky a dojmy.

Tab. 2 Rozdíly mezi ČJ a NJ

<i>písmeno</i>	<i>výslovnost v N</i>	<i>příklad Č/N</i>
a	krátké a	atlas/ Atlas
á	dlouhé a, aa, ah	dáma/ Dame
b	znělé b	banán/ Banane
c	z	centrum/ Zentrum
č	tsch	český/ tschechisch
d	znělé d	demokracie/ Demokratie
d'	měkké d	Naďa/ Nadja
e	ä	pedagog/ Pädagoge
é	äh	(lékař)/ (krähen)
ě	-	dělat
f	f	fakír/ Fakír
g	g	genitiv/ Genitiv
h	vždy vyslovován	hygiena/ Hygiene
ch	1 písmeno, ch	charakter/ Charakter
i	i	implicitní/ implizit
j	j	jogurt/ Joghurt
k	bez přídechu	karta/ Karte
l	tvrdší	lampa/ Lampe
m	m	medicína/ Medizin
n	n	nervosita/ Nervosität
ň	měkké n	Máňa/ Tanja
o	vždy otevřené	operace/ Operation
ó	otevřené a dlouhé	óda/ Ode
p	bez přídechu	parlament/ Parlament
q	kw	cizí slova
r	přední r	republika/ Republik
ř	-	přes
s	ß	servis/ Service
š	sch	šachy/ Schach
t	bez přídechu	tabák/ Tabák
t'	měkké t	Taťána/ Tatjana
u	u	univerzita/ Universität
ú/ů	uh	kúra/ Kur
v	w	valčík/ Walzer
w	w	whisky/ Whisky
x	x	xylofon/ Xylophon
y	i	sympatie
ý	ie	vanilkový
z	s na začátku nebo mezi vokály	Zuzana/ Susanne
ž	jako j ve slově Journal	žurnál/ Journal

Slovník internacionalismů

A

absolvent
absolvovat
abstinent
adaptér
adjektivum
adresa
africký
Afrika
agresor
Aids
akademie
akce
akcent
aktér
aktivista
aktivní
aktivum
aktualita
akuzativ
alarm
alergie
alibi
Alkohol
ambulance
amen
Amerika
amputace
ananas
ananasový

anekdota
angína
anglistika
Antarktida
antibiotikum
antikoncepce
antilopa
aparát
ar
arabský
architekt
aroma
arzenál
Asie
asistent
aspik
ateista
atlas
atmosféra
atom
atraktivní
Austrálie
auto
autobus
automatický
autor
azyl

B

bakelit
bál
balada
balet
balkón
banán
banánový
banka
bankomat
bar
barman
baroko
basketbal
baterie
bazar
benzín
bestseller
bikini (pl.)
bohemista
bohemistika
bonbon
box
brandy
brýle (pl.)
bufet

C

cello
cent
centrum
centimetr
certifikát
cigareta
citrón
civilista
civilizace

Č

čili
čokoláda

D

Dáma
dativ
datum
demokracie
decilitr
dezert
dezinfekce
dialog
diamant
didaktika
diesel
dieta
diference
diktovat

diplom
diskrétní
diskriminace
diskuse
docent
dogma
doktor
dokument
drama
dres
dressing
drink
drogerie
džudo
džungle

E

ekonom
ekonomie
ekonomika
ekvivalent
ekzém
elegantní
elektrika
elektronika
element
emigrant
epický
epika
epocha
erotika
erotický

euforie
euro
Evropa
existence
existovat
export
extra

F

fakulta
fašismus
fašista
fax
faxovat
femininum
fén
fenomén
fiasko
figura
filiálka
firma
flaška (hov.)
flegmatický
flétna
flirt
flirtovat
folklor
forma
fotbal
fotograf
fotografie
folie

foxtrot

frak

funkce

futurum

fyzika

G

galerie

garáž

generace

geniální

genitiv

geografie

germanistika

ghetto

gigant

gigolo

globus

golf

gong

gorila

gotika

grafika

gram

gramatika

gril

grog

guláš

H

hamburger

harém

harfa

hazard

hektar

historický

hobby

hokej

holandský

hostel

hotel

humor

hurá

hurikán

hydrant

hyena

hygiena

CH

charakter

chemie

chirurg

cholerický

I

identický

idealismus

ideologie

idiomatický

idiot

ignorace

ikona

imaginace

imperativ

import

impotence

impuls

Indie

indikativ

individualita

individuální

infarkt

infekce

infekční

infinitiv

informace

informatik

infúze

ingredience

injekce

inkaso

instalatér

instalovat

instrukce

instrument

instrumentál

investovat

integrace

inteligentní

intence

interakce

interference

internát

internet

introspekce

invalida

inženýr

Itálie

J

jaguár

jóga

jogging

jogurt

jogurtový

justice

K

kabel

kakao

kakaový

kalendář

kamera

kanál

kanibal

kanón

kánon

kanystr

kapela

kapitál

kaple

kapuce

kapucino

karta

karton

katedrála

katolík

kazeta

kebab

kemp

keramika

kilo

kilogram

kilometr

kino

klarinet

klasika

klient

knedlík

kobra

kokos

koktejl

kola

kolega

kolekce

kolektivní

komedie

komik

komplex

komplexní

komplic

komplikace

kompliment

komunikace

koňak

koncept

koncert

kondice

kondicionál

kondolence

konference

konflikt

konjunkce

konkurs

konsonant

konstantní

kontakt

kontejner

konto

kontrast

kontrola

kontrolovat

konzerva

kopírovat

korigovat

kostým

kravata

krém

kritika

krokodýl

kufř

kultura

kupé

kúra

kurs

kytara

L

lampa

legální

legenda

leitmotiv

lektor

leopard

licence

likér

linie

literatura

litr

logistika

lokalita

lupa

lyrický

lyrika

M

magazín

mail

mailovat

malér

malíř

malovat

management

manažer

mandle

marmeláda

Mars

masáž

masér

masírovat

maskulinum

mašina

matematika

mausoleum

medicína

mechanický

mechanik

mechanika

melancholický

menu

menza

metafora

metr

metro

migréna

milionář

mínus

minuta

mistr

model

moderní

moment

monolog

monopol

monstrum

montáž

montovat

mop

mošt

motel

motor

motto

muslim

muzeum

muzika

mystika

N

narcis

narkóza

negativní

nerv

nervosita

nervózní

neutrum

nominativ

normální

novela

nudle

nugát

O

objekt

objektiv

objektivita

objektivní

óda

ok

ombudsman

opera

operace

operátor

optimista

orangutan

ordinace

ordinovat

orgán

organizace

organizovat

organismus

originální

orkán

P

pacient

palačinka

panda

panika

panter

papír

paprika

Pardon.

park

parkovat

parlament

participium

partner

párty

pas

pasáž

pasažér

pasivní

pasivum

pavián

pedagog

pedagogika

penzion

perfektní

periodikum

pesimista

pizza

pizzerie

plakát

plánovat

plast

plastika

plurál

pluralita

plus

polemika

policie

policista

poliklinika

politik

politika

polka

porce

porcelán

portál

pošta

pozitivní

praktický

praktikum

premiér

prepozice

préteritum

prézens

prezident

prima

primář

problém

producent

profesor

program

projekt

pronomén

protest

protestant

protokol

psychiatr

psycholog

psychologie

puma

punk

pyré

R

radar

rádio

raketa

reagovat

realismus

realista

realita

recepce

recept

redaktor

referent

region

rehabilitace

rekonstrukce

renesance

renovace

rentgen

reportáž

republika

restaurace

rezervovat
režisér
riskantní
riskovat
robot
roláda
role
román
romance
romanista
rozinka
ruina
ruksak (hov.)
rumba
ruský

S

sadismus
salát
salón
samba
sangvinický
sauna
saxofon
sekretářka
sekt
sekta
sekunda
semestr
seminář
sendvič
senior
sérum

servis
seržant
schéma
silueta
singulár
slavista
sms
sociální
software
sója
solidní
sonet
specialita
specializace
speciální
sperma
sport
stadion
stát
sterilizovat
sterilní
stipendium
student
studium
subjekt
subjektivní
substantivum
super
supermarket
symfonie
sympatický
sympatie
synagoga

Š

šachy
šakal
šéf
šimpanz
šofér
špagát (hov.)
špagety
špenát
štrúdl
švagr

T

tabák
tableta
tajfun
tampón
tanec
tango
taxi
technický
technik
technika
telefon
telefonovat
téma
tematika
temperament
tenis
teologie
teorie

teoretický

terapie

terasa

termín

terorista

tetování

text

thriller

toaleta

tolerance

tornádo

tragédie

traktor

transport

trauma

trenér

triangl

trolejbus

trumpeta

tuba

tuna

turistika

tygr

typický

U

Ukrajina

uniforma

univerzita

urna

utopie

V

vanilka

váza

veranda

verbum

vernisáž

veto

video

viola

violina

violoncello

virus

vitamín

vízum

vodka

vokál

vokativ

volejbal

volt

W

waltz

watt

whisky

wolfram

X

xylofon

Z

zebra

zóna

zoo

Ž

želé

žirafa

žonglér